

HYVÄÄ TUOVAN KULTTUURIN POHJOIS-SAVO

Kulttuuristrategia 2022–2030

24.4.2023

Sisältö

Alkusanat	5
Johdanto	6
Pohjois-Savon kulttuuriprofiili lyhyesti	9
Teemat	10
Visio	11
Toivottu tulevaisuus	13
Kulttuuri kuuluu kaikille	14
Taiteesta ja kulttuurista työtä ja elinvoimaa	19
Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia	22
Seuraavien askeleiden ottamiseksi	24

TAUSTAA

Suuntaviivoja	27
Osallistava strategiaprosessi	28
Kulttuuri kuulolla -kulttuuritoimintaverkosto	29
Työpajat ja työryhmät	30
Kuntalaiset	30
Toimintaympäristö	34
Pohjois-Savon kulttuuritoimijoita	35
Kulttuurialojen merkitys Pohjois-Savolle	41
Pohjois-Savon kuntien erityispiirteet ja vahvuudet	43
Kulttuurihyvinvointisuunnitelmat	51
Ikäntyneet	52
Lapset ja nuoret	54
Työkäiset	56
Esimerkkejä käytännön toimenpiteistä	57
Kulttuuri kuuluu kaikille	57
Työtä ja elinvoimaa	58
Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia	59
Lähteet	61
Kulttuurin käyttäjäprofileita	62

**”Ilman taidetta maailma olisi
mustavalkoinen ja yksiulotteinen.”**

Alkusanat

KULTTUURI ON SIVISTYSVALTION PERUSKIVI

Strategia on äärimmäisen tärkeä perusta käytännössä millaiselle toiminnalle tahansa, varsinkin yritys- ja organisaatiomaailmassa. Strategialla määritellään se, millaisena organisaatio voidaan nähdä ja ymmärtää henkilöstön ja toimijoiden silmin. Ilman strategiaa on hyvin haasteellista toimia suunnitelmallisesti ja tavoitteellisesti. Maali ja määränpää voi olla tiedossa, mutta ilman strategiaa perille on vaikeaa päästä, varsinkaan mahdollisimman menestyksekkäästi. Siksikin Pohjois-Savon kulttuuristrategia on erityisen hieno asia, mutta on myös muistettava, että strategia ei ole koskaan täysin valmis. Sitä on jatkuvasti kehitettävä ja päivitettävä vallitseviin olosuhteisiin sopivaksi ja mahdollisimman toimivaksi.

Kulttuuri on sivistysvaltion peruskivi, joka auttaa meitä ymmärtämään ja kokemaan maailmaa, erilaisuutta ja elämää. Ilman taidetta maailma olisi mustavalkoinen ja yksiulotteinen. On hyvin vaikeaa mieltää ihmisyyttä ilman kulttuuria. Se on olennainen osa tietoisuuttamme, kyky ja keino kertoa keitä me olemme, mistä tulemme ja minne olemme menossa.

Pohjois-Savon maakuntaohjelmassa 2022-2025 kulttuuri nähdään maakunnan hyvinvoinnin lisääjänä, jossa kulttuuri- ja taidetoiminta vahvistaa Pohjois-Savon myönteistä imagoa, viihtyvyyttä sekä veto- ja pitovoimaa. Kulttuuri ja taide tulee nähdä alueella taloudellisesti vaikuttavana toimialana, joka luo elinvoimaa koko maakuntaan. Se huomioi ammattilaiset ja harrastajat, jotka tarjoavat laajalti elämyksiä ja kokemuksia alueen asukkaille ja luonnollisesti myös

matkailijoille. Meidän tulee pitää huolta siitä, että kulttuuritarjonta on tulevaisuudessakin monipuolista ja kaikkien saavutettavissa iästä ja asuinpaikasta riippumatta.

Kulttuuri ja taide on merkittävässä asemassa myös mielenterveysongelmien ennaltaehkäisyssä. Meillä on paljon tutkimus- ja kokemustietoa esimerkiksi erilaisten taidetyöpajojen positiivisista vaikutuksista nuorten mielen hyvinvointiin, kun osallistumisen kynnyks on riittävän matala. Varsinkin nuorten mielenterveysongelmat ovat kasvaneet hyvin huolestuttavalle tasolle, joten meidän on aktiivisesti etsittävä ja löydettävä keinoja ennaltaehkäistä näitä ongelmia. Kulttuurilla on siihen erinomaiset edellytykset!

Kulttuuri on myös tärkeä osa kokonaisturvallisuutta. Kulttuuri ylläpitää ja vahvistaa henkistä resilienssiä, joka on elintärkeää etenkin kriisiaikoina. Kulttuuri on verraton selviytymistyökalu vaikeina aikoina ja haastavina hetkinä. Kuinka moni kaivaa esiin tiettyt lohtukappaleet, kun elämä koettelee, tai kun pitäisi suoriutua erityisen hyvin? Kuinka moni hakee tutun elokuvan, joka voimaannuttaa?

Pidetään kulttuurista huolta, sillä kulttuuri pitää huolta meistä.

Marko Kilpi
kansanedustaja
kirjailija
poliisi

Johdanto

Kulttuuri kuuluu kaikille. Jo perustuslaissa taa-
taan oikeus omaan kieleen ja kulttuuriin sekä ju-
listetaan vastuu huolehtia kulttuuriperinnöstä.
(1) Yhdistyneiden kansakuntien ihmisoikeusjulis-
tuksen 27 artikla julistaa oikeudeksemme nauttia
taiteista. Kaikilla on oikeus päästä osalliseksi kult-
tuurista henkilökohtaisista ominaisuuksistamme,
taustastamme, taloudellisista tekijöistä ja asuin-
paikastamme riippumatta. (2) Kulttuurin tulisi
olla lähipalvelu, joka on kaikille saavutettavissa.

Pohjois-Savon kulttuuristrategiassa ilmai-
taan kulttuuri- ja taidetoimijoiden yhteinen tah-
totila ja esitetään keinoja, joilla kulttuurialaa
halutaan edistää maakunnassa. Se viitoittaa
suuntaa entistä paremmalle tulevaisuudelle niin
visioin kuin käytännön toimenpide-ehdotuksin.
Strategiaa laadittaessa on pyritty huomioimaan
toimijoilta ja asukkailta nousevia tarpeita. Stra-
tegia on synteesi näistä molemmista lähteistä tu-
levista aineistoista toimintaympäristö huomioi-
den.

Kulttuuristrategian tärkeimpänä suuntaa-
jana toimii laki kuntien kulttuuritoiminnasta
166/2019, jossa säädetään kunnan tehtävistä
liittyen kulttuuritoimintaan. Kunnan tulee muun
muassa edistää kulttuurin ja taiteen yhdenver-
taista saatavuutta ja monipuolista käyttöä sekä
luoda edellytyksiä ammattimaiselle taiteelliselle
työlle ja toiminnalle. (3) Opetus- ja kulttuurimi-
nisteriö, joka toimii myös strategiatyön rahoitta-

jana, toivoi painotettavan erityisesti näitä lain 3
§:n kohtia.

Toinen tärkeä strategian teemojen tausta-ai-
neisto on Pohjois-Savon maakuntaohjelma 2022-
2025 (4) toimeenpanosuunnitelmineen (5). Stra-
tegia myös jatkaa kulttuuripääkaupunkihaun
yhteydessä asukkaille toteutetun Saimaa-ilmiö
-kulttuurikyselyn vanavedessä (6) sekä täyden-
tää Luovien alojen kehittämisohjelmaa. Kehittä-
misohjelma edistää luovien alojen yhteistyötä,
yritysten toimintaedellytyksiä sekä taloudellista
kasvua. (7) Tässä strategiassa käsitellyt teemat
on valittu tietoisesti kansalaislähtöisiksi välttäen
pällekkäisyyttä Luovien alojen kehittämisohjel-
man kanssa.

Lisäksi strategiatyössä keskeisenä lähtökohta-
na on kulttuurihyvinvointi. Sairastavuusindeksit
ovat maakunnassa Suomen korkeimpia ja hyvin-
vointialueiden aloittaminen vuoden 2023 alussa
tuottaa osaltaan kunnille tarpeen löytää uusia toi-
mintamalleja. Näihin tarpeisiin kulttuuritoimet
halusivat osaltaan valmistautua.

Strategia on kirjoitettu ensisijaisesti auttamaan
kuntien kulttuuritoiminnan kehittämisessä, mut-
ta pelkkä kuntien toiminnan muokkaaminen ei
riitä toivotun tulevaisuuden tavoittamiseksi. Stra-
tegian kaikkien tavoitteiden saavuttamiseksi tar-
vitaan yhteistyötä maakunnan kaikilta kulttuuri-
toimijoilta, hyvinvointialueilta sekä myös kuntien
ulkopuolista rahoitusta.

”Kulttuuri kuuluu kaikille.”

72 MUSEOTA
FESTIVAALIT

36 harrastaja- tai kesäteatteria

hyvinvointi musiikki sirkus

17 pääkirjastoa

7 kirjastoautoa

17 lähikirjastoa

KOULUTUS

47 TEATTERIA

11 ammatillista teatteria

LASTENKULTTUURI

Pohjois-Savon kulttuurihyvinvointiverkosto

LUOVA TALOUS

käsityö tanssi kuvataide

arkkitehtuuri 62 paikallismuseota

44 KIRJASTOA

786 KULTTUURIYHDISTYSTÄ

draama muotoilu

KULTTUURIHYVINVOINTI

KULTTUURINEN NUORISOTYÖ TAPAHTUMAT

Pohjois-Savon kulttuuriprofiili lyhyesti

KUNTIEN KULTTUURITOIMINTA

19 kuntaa

248 363 asukasta (vuonna 2021)

Kuntien tehtävä on järjestää kulttuuritoimintaa (Laki kuntien kulttuuritoiminnasta 166/2019)

Kuntien kulttuuritoimintalain mukainen alueellinen kehittämistehtävä alkaen vuodesta 2020

VOS = valtionosuutta saava

44 KIRJASTOPALVELUPISTETTÄ

17 pääkirjastoa

17 lähikirjastoa

7 kirjastoautoa

Lisäksi 2 lainausasemaa ja 1 potilaskirjasto
Rutakko- ja Lumme-kimpat Kuopion kirjaston alueellisen toiminnan lisäksi

72 MUSEOKOHDETTA

7 ammatillista museota (VOS)

Alueelliset vastuumuseot:

Kuopion kulttuurihistoriallinen museo

Kuopion luonnontieteellinen museo

Kuopion taidemuseo

Varkauden museot: Varkauden museo, Varkauden

taidemuseo ja Taipaleen kanavamuseo

RIISA - Suomen ortodoksinen kirkkomuseo

Rautalammin museo

Taidemuseo Emil

62 paikallismuseota

47 TEATTERIA

10 ammatillista teatteria

Illuusiateatteri Taikavuori

Improteatteri Kollektiivi

Koljonvirta-teatteri

Kuopion kaupunginteatteri (VOS)

Maarianvaaran kesäteatteri

Rauhalahti Teatteri

Tanssiteatteri Minimi (VOS)

Tahtiteatteri

Turinateatteri

Varkauden Teatteri (VOS)

37 harrastaja- tai kesäteatteria

6 ALUEELLISTA TOIMIJAA

Arkkitehtuuri- ja ympäristökulttuurikoulu LASTU

Itä-Suomen tanssin aluekeskus (ITAK)

Itä-Suomen audiovisuaalisen kulttuurin koulutus- ja kehittämissyhdystys ISAK ry

Lastenkulttuurikeskus Verso

VB-valokuvakeskus

KUOPION KAUPUNGINORKESTERI (VOS)

786 KULTTUURIYHDISTYSTÄ

Mukaan luettu perinne- ja museoyhdistykset, sekä kotiseutu- ja kyläyhdistykset

KULTTUURIHYVINVOINTI

Pohjois-Savon kulttuurihyvinvointiverkosto

LASTENKULTTUURI

Arkkitehtuuri- ja ympäristökulttuurikoulu LASTU

Lastenkulttuurikeskus Verso

Sanataidekoulu Aapeli

4 festivaalia, syys-, hiihto- ja kesäloman

teemaviikot; kulttuurikasvatussuunnitelmat

KULTTUURINEN NUORISOTYÖ

Draamakasvatus-, Kiitos kaveruudelle-,

Happy:D osallisuutta ja hyvinvointia muotoilulla- ja TENHO-toimintamallit, sekä tapahtumia

24 VAKIINTUNUTTA FESTIVAALIA TAI TAPAHTUMAA

KOULUTUS

6 kulttuurialan tutkintoon johtavan koulutuksen oppilaitosta

Taideyliopisto – keskeytymätön musiikin opintopolku varhaiskasvatuksesta yliopistotutkintoon

10 vapaan sivistyksen oppilaitosta, joista 3 alueellisia toimijoita

2 taidepainotteista lukiota

Taiteen perusopetusta arkkitehtuurissa, musiikissa, kuvataiteessa, käsityössä, sirkustaiteessa ja tanssissa

Kuntien kulttuuritoiminnan nettokustannukset

Pohjois-Savossa 142 € / asukas vuonna 2020

Kulttuurin toimintamenot

39 558 000 € vuonna 2020

Mukana taiteen perusopetus, kirjastotoiminta, museo- ja näyttelytoiminta, teatteri-, tanssi- ja sirkustoiminta, musiikkitoiminta ja muu kulttuuri-toiminta. (Lähde: Tilastokeskus 10.9.2021)

LUOVA TALOUS

kehittämishjelmat

(Tilanne vuonna 2022. Pidempi listaus toimijoista s. 35.)

Teemat

* **Kulttuuri kuuluu kaikille**

◇ **Taiteesta ja kulttuurista
työtä ja elinvoimaa**

≈ **Taiteesta ja kulttuurista
hyvinvointia, elämäniloa
ja lumovoimaa**

Arvot

monitaiteinen voimaannuttava monipuolinen

yhteistyö **osallistava** houkutteleva

elinvoimainen elävä

yhteinen reaktiivinen **yhteisöllinen**
ylittävä korkeatasoinen **värikäs**
hyvinvoiva

aktiivinen kukkiva seitti
moninainen virkeä **rikas** saavutettava

avoin kansalaislähtöinen
vertaisohjattu

Visio

Pohjois-Savon rikas ja värikäs kulttuuri on kaikkien asukkaiden saavutettavissa luoden merkityksellisyyttä, osallisuutta ja yhteisöllisyyttä. Kulttuuri- ja taidealojen merkitys on tunnustettu kuntien elinvoimaisuuden vahvana perustana ja taiteen hyvinvointivaikutukset osana ihmisen kokonaisvaltaista hyvinvointia. Haluamme olla hyvää tuovan kulttuurin maakunta!

**”Sekä ammattilaisilla
että harrastajilla on
paikkansa lumovoiman
luojina ja elävän
kulttuurin tuottajina”**

Toivottu tulevaisuus

Tavoitteenamme on kukoistava pohjoissavolainen kulttuurielämä, jossa kulttuuri- ja taide-elämykset ovat kaikkien väestöryhmien saavutettavissa tuoden iloa, elämyksiä ja hengenravintoa arkeen ja juhlaan. Haluamme kulttuurin ja taiteen muodostavan taloudellisesti vaikuttavan toimialan, joka luo merkittävää elinvoimaa koko maakuntaan tarjoamalla työtä suoraan ja välillisesti. Sekä ammattilaisilla että harrastajilla on paikkansa lumovoiman luojina ja elävän kulttuurin tuottajina, jotta tarjonnan monipuolisuus mahdollistuu. Haluamme myös, että kulttuurin ja taiteen terveyttä sekä elämänlaatua parantavat hyödyt ovat itsestäänselvä, tiedostettu osa ihmisen kokonaisvaltaista hyvinvointia ja sote-palveluita kaikissa ikäryhmissä.

Kulttuuri kuuluu kaikille

Seuraavissa luvuissa kuvataan toivottavaa tulevaisuutta ja annetaan toimenpide-ehdotuksia tulevaisuuden tavoittamiseksi. Toimenpide-ehdotusten lisäksi strategiatyössä on koottu konkreettisia esimerkkejä, jotka löytyvätsivuilta 57–59. Ehdotusten ja esimerkkien tarkoitus on auttaa kuntia ja toimijoita löytämään strategian eri teemoihin sopivia hyviä käytänteitä toimeenpanosuunnitelmaa laadittaessa.

YHDENVERTAINEN SAAVUTETTAVUUS

Pohjois-Savossa kulttuuri ja taide ovat yhdenvertaisesti saavutettavissa eri kohderyhmille. Painotamme kulttuuripalvelujen sisältöjä tuottaessamme tai niitä valitessamme sanaa kaikille: palveluissa on mukana yhdenvertaisuutta lisääviä ja matalalla kynnyksellä osallistuttavissa olevia kulttuurin ja taiteen elämyksiä.

Arvostamme asukkaiden lähellä tapahtuvaa tai lähelle tuotua taide- ja kulttuurisisältöä. Edistämme kulttuuriperinnön ylläpitämistä ja käyttöä sekä paikallista identiteettiä tukevaa ja kehittävää toimintaa. Kehitämme myös monimuotoisesti eri kohderyhmiä palvelevaa digitaalista sisältöä.

Tunnistamme ja puramme kulttuuriin osallistumisen esteitä aktiivisesti sekä luomme kulttuurin toimintaympäristöihin avoimen ja kunnioittavan ilmapiirin. Edistämme kansainvälistä toimintaa sekä muuta kulttuurista vuorovaikutusta eri kulttuureista tulevien väestöryhmien välillä muun muassa kotoutumisen keinona.

Keinoja saavutettavuuden parantamiseksi

* Varmistamme kulttuuri- ja taidepalveluiden toteutumisen perus- ja lähipalveluna ja tarjoamme niitä eri ikäisille, erilaisissa elämäntilanteissa oleville asukkaille. Palveluita on eri tasoisia myös yksin osallistuttaviksi, maksuttomasti sekä kohdattaviksi helposti arkisen asioinnin yhteydessä.

* Kuuntelemme maakunnan asukkaiden toiveita, hyödynnämme paikallista identiteettiä ja edistämme yhteiskehittämistä. Kulttuurin kohtaamisissa kokijoiden ja tekijöiden saamia osallisuuden ja yhteisöllisyyden tunteita vahvistavat muassa vertaisohjaaminen, kansalaislähtöisyys sekä omistajuuden tunne.

* Huolehdimme sekä aineellisen että aineettoman kulttuuriperinnön säilymisestä ja turvaamme museotoimen sekä paikallismuseoiden resursseja.

* Turvaamme kansalaisopistoverkoston säilymisen ja taiteen perusopetuksen resursoinnin.

* Edistämme Kaikukortin käyttöönottoa. Kaikukortti parantaa taloudellisesti tiukassa tilanteessa olevien mahdollisuuksia osallistua kulttuuri- ja taidekokemuksiin sekä -harrastuksiin.

* Teemme taide- ja kulttuurisisältöjä näkyviksi ja koettaviksi pienemmissä kuntakeskuksissa sekä harvaan asutuilla alueilla kuntakeskusten ulkopuolella:

- » Hyödynnämme mm. kylätaloja, metsästysmajoja, laavuja sekä asukastupia yhteistyössä paikallisten yhdistysten ja toimijoiden kanssa.

» Hyödynnämme eri tapoja taiteen viemiseksi eri paikkoihin. Esimerkiksi konttigalleria voi tuottaa kiertäviä kulttuuri- ja taidesisältöjä lähelle, kulttuuribussi kuljettaa taidesisältöjä tai kerää kokijoita matkaamaan taidelaitoksiin ja tapahtumiin tai maakuntajunaan hyppää pohjoissavolainen esiintyjä.

* Edistämme kulttuurin ja taiteen kokemisen mahdollisuuksia julkisissa tiloissa.

* Noudatamme kulttuurin ja taiteen kohtaamisissa turvallisemman tilan periaatteita, joiden mukaisesti jokaisella on oikeus tuntea olonsa turvalliseksi ilman pelkoa minkäänlaisesta seksuaalisesta, fyysisestä tai verbaalisesta häirinnästä tai ahdistelusta.

* Tiedotamme palveluista myös muilla kuin suomen kielellä ja järjestämme mahdollisuuksia monikulttuurisiin kohtaamisiin.

* Hyödynnämme digitaalisuutta kulttuuri- ja taidesisältöjen saavutettavuuden lisäämiseksi.

Onnistumisen mittareita

* Kuntien kulttuuritoimia koskeva Kulttuuri TEA-viisari:

- » osallisuutta mittaavat yhteistoiminta- ja vaikuttamistavat sekä yleisten kirjastojen tilojen tarjoaminen kansalaistoimintaan

- » kulttuuritoiminta ryhmille

”Arvostamme asukkaiden lähellä tapahtuvaa tai lähelle tuotua taide- ja kulttuurisisältöä.”

- » päätösten vaikutusten ennakoarviointi
- » kulttuurikasvatusta edistävät toimenpiteet
- » prosenttiperiaatteen käyttöönotto

- * Harvaan asuttujen alueiden toteutuneet kulttuurisisällöt kunnissa
- * Digitaalisten sisältöjen tarjontaa ja hyödyntäminen
- * Asukaskyselyistä saadut palautteet saavutettavuudesta

YHTEISTYÖ JA OSALLISUUS

Vahvistamme yhteistyötä ja tiedonsiirtoa kuntien, kulttuurialan ammattilaisten ja taiteilijoiden, vapaan sivistystyön, yritysten sekä vapaaehtoistyöhön pohjautuvien toimijoiden välillä ja edistämme matalan kynnyksen taide- ja kulttuuritoimintaa, harrastamista ja kansalaistoimintaa. Vedämme yhtä köyttä monimuotoisen ja saavutettavan palvelutarjoaman ylläpitämiseksi ja paikkaamme erityisesti pienempien kuntien rajalliseksi jäävää tarjontaa yhdistämällä useamman kunnan eri voimavaroja.

Ymmärrämme perinteisen kulttuuri- ja taideyhdistystoiminnan pienenevät resurssit ja haasteet erityisesti nuorempien sukupolvien aktivoimisessa. Yhdistystoiminnan, eli kolmannen sektorin rinnalle syntyy uutta, vähemmän sitovaa osallistamisen ja osallistumisen tapaa: ihmiset tekevät yhdistysten ulkopuolella omaehtoista vapaaehtoistyötä niin kutsutun nel-

jännän sektorin toimijoina. Epämuodollisemmin ja lyhytkestoisemmin toimivia ryhmiä muodostuu jäsentensä tärkeäksi kokeman asian ympärille.

Kerromme kuuluvasti, kuinka suuresti arvostamme eri tasoisten toimijoiden sekä vapaaehtoisten työpästä kulttuuri- ja taidesisältöjen mahdollistajina. Kaikilla tekijätasoilla on paikkansa lumovoiman luojina ja elävän kulttuurin tuottajina, jotta tarjonnan monipuolisuus mahdollistuu ja kulttuuri on saavutettavaa kaikille. Tiedostamme muiden muassa taide- ja kulttuurialan opettajien tärkeän aseman erilaisten kynnyksen madaltamisessa. Ilman eri tasoilla toimivia aktiiveja on haasteellista tuottaa monipuolisia ja saavutettavia sisältöjä.

Haluamme vahvistaa kulttuurin osuutta kestävässä kehityksessä ja luoda hyvää tulevaisuutta YK:n kestävä kehityksen tavoitteet (Agenda 2030 -toimintaohjelma) huomioiden. (8) Kunnioitamme kulttuuri- ja taidealalla ympäristöarvoja, vaalimme ekologista kestävyttä sekä toimimme välittäjänä erilaisten ympäristöön liittyvien, sosiaalisten ja taloudellisten näkökohtien välillä. Liitymme toiminnassamme Pohjois-Savon ilmastotiekartan tavoitteeseen hiilineutraalista maakunnasta vuoteen 2035 mennessä. (9)

Keinoja yhteistyön ja osallisuuden kasvattamiseksi

- * Selvitämme kulttuurin ja luovien alojen yhteistyöverkostojen ja maakunnallisen koordinaation toteutumalleja yhteistyössä maakuntaliiton kanssa.
- * Synnytämme perinteisen yhdistysavustusjärjestelmän rinnalle mahdollisuuksia avustaa ja tukea vapaan sivistystyön, kulttuurialan pienyritysten sekä kolman-

nen ja neljännen sektorin toimintaa, kuten esimerkiksi joukkorahoitus tai kevytrakenteinen tuotantotuki.

- * Selvitämme, millaisesta vapaaehtoistoiminnasta nuoremmat ikäpolvet ovat kiinnostuneita.
- * Lisäämme tietoisuutta vapaaehtoistoiminnasta: erilaisten tapahtumien yhteydessä yhdistysten jäsenet voivat vertaissuosittelulla toimintaa ja kertoa sen tuomisesta hyödyistä itselle sekä alueelle.
- * Erilaiset kulttuurin ja taiteen haastekampanjat aktivoivat kehittämään kiinnostavia sisältömuotoja sekä saavat ihmisiä osallistumaan erilaisten sisältöjen pariin uudella tavalla.
- * Meillä on yhteinen ja toimiva digitaalinen markkinoinnin ja tiedottamisen portaali tapahtumien, teki- jöiden ja palveluiden esille nostamiseksi. Siitä löytyvät myös pohjoissavolaiset yhdistys- ja järjestötoimijat, jo toimiviksi osoittautuneita hyviä käytänteitä sekä rahoitusväyliä ja hankeideoita. Portaalin automaattitoiminto muistuttaa tapahtumista sekä kehottaa päivittämään tiedot ajoittain, jotta sisältö pysyy ajantasaisena.

- * Maakunnallinen, säännöllinen kulttuurifoorumi toimii tunnettuuden, verkostoitumisen ja hyvien käytänteiden levittämisen kanavana. Teemat huomioivat Agenda 2030 -toimintaohjelman ja Pohjois-Savon ilmastotiekartan toimenpiteiden edistämisen kaikkien viiden painopisteen näkökulmasta: Ilmastokulttuuri, kiertotalous, hiilinielut ja -varastot, puhdas energia sekä ilmastoturvallisuus.

Onnistumisen mittareita

- * Digitaalisen portaalin luominen ja jatkuvuus
- * Maakunnallisen kulttuurifoorumin vakiintuminen ja osallistujamäärä
- * Yhteistyön myötä syntyvät uudet avaukset ja niiden vakiintuminen

”Kaikilla tekijätasoilla on paikkansa lumovoiman luojina”

Kuva: Morten Lund Tiirikainen | Näky Väisälänmäen näköornista

Taiteesta ja kulttuurista työtä ja elinvoimaa

TOIMIJOIDEN TYÖN MAHDOLLISTAMINEN

Osoitamme kulttuuri- ja taidealan tuoman arvonlisäyksen maakunnan elinvoimalle, vetovoimalle, pitovoimalle ja lumovoimalle. Yhteishenki kuntien sisällä ja naapurikuntien kesken on ansiokasta, mikä auttaa saamaan äänemme kuuluville yhtenä rintamana. Eri tasoiset, taidealojen rajat ylittävät tapaamiset törmäyttävät toimijoita ja synnyttävät uusia ideoita. Jo hyväksi koetut toimintamallit leviävät koko maakuntaan. Uudet ja jo olemassa olevat toimijaverkostot edistävät alan kasvua ja isommissa kilpailutuksissa pärjäämistä.

Kulttuuripalvelujen ostamisen kynnyks on matala. Paikallisten ja alueellisten palvelujen sekä toimijoiden löydettävyyden ja tunnettuuden koko maakunnassa on hyvällä tasolla. Luomme edellytyksiä ammattimaiselle taiteelliselle työlle ja toiminnalle, minkä ansiosta meillä on kattava ammattitaiteilijoiden peitto läpi maakunnan ja pystymme houkuttelemaan uusia ammattilaisia. Huomioimme ammattilaisen tarvitseman ansiotason ja turvaamme siihen resursseja: ammattimaisesti toteutusta korkeatasoisesta sisällöstä saa riittävän korvauksen.

Löydämme ratkaisuja kohtuuhintaisiksi esiintymis-, harjoittelu- ja työskentelytiloiksi. Kohtautamme tilojen kysyntää ja tarjontaa totutuis- ta poikkeavienkin tilayhteistyömahdollisuuksien avulla. Löydämme uutta ja tiivistä yhteistyötä elinkeinoelämän kanssa.

Kulttuuri ja taide ovat merkityksellisiä matkailualan sekä majoitus- ja ravintolapalveluiden palvelukulutusta lisäävinä sisältöinä paikkakuntarajojen yli. Kulttuurimatkailuun liittyviä sisältöpalveluita on yksittäistenkin matkailijoiden helppo ostaa. Luomme kulttuurimatkailulle vision ja toimenpidesuunnitelmat, ja toimijat sitoutuvat niihin pitkjänteisesti.

Keinoja toimijoiden työn mahdollistamiseksi

◇ Huomioimme elinkeinopolitiikassa kulttuuri- ja taidealat sekä tuemme mahdollisimman suotuisan toimintaympäristön syntymistä alan yrittäjille, palveluiden tarjoajille ja kulttuurimatkailulle.

◇ Pohjois-Savon kulttuurifoorumi rakentaa yhteistyötä sekä kohtauttaa toimijoita, osaamista ja palveluita sidosryhmien kanssa.

◇ Turvaamme resursseja, joilla on mahdollista palkata taiteilijoita ja kulttuurialan ammattilaisia sekä myöntää heille avustuksia. Selvitämme myös, onko taide- ja kulttuurialalle luotavissa elokuvatuotantotuen tai tappiotakuumallin tapaista rahoitusmallia. Tuki kohdistuisi joko ostajataholle tai toteuttajataholle.

◇ Huomioimme palvelujen tarjoamisessa asiakasnäkökulman sekä helpon hankintapolun.

◇ Kehitämme pitkäjänteisesti, tavoitteellisesti ja ammattimaisella ylläpidolla toimivaa välittäjäalustaa, tietokantaa, osaamispankkia tai manageritoimintaa, joka jää pysyväksi ja päivittäiseksi työkaluksi sekä palvelujaan tarjoaville että niitä hankkiville. Järjestelmä sopii markkinointi- ja hankintakanavaksi kaiken kokoisille toimijoille. Se hyödyttää kansalaisopistojen opettajahakua ja edistää myös toimijoiden keskinäistä yhteistyötä, uusien palveluiden luomista sekä päällekkäisyyksien huomaamista.

◇ Palvelujen tarjoajat tuotteistavat palvelunsa helposti ostettaviksi. Suunnittelu sekä toteutustyön vaiheet, työn vaativuus ja käytetty aika avautuvat näkyvämmiin hinnoittelun perusteiksi.

◇ Edistämme kuntien tilojen joustavaa ja resurssiviisasta käyttöä ja työskentelemme kohtuuhintaisten työtilojen syntymisen puolesta. Etsimme ratkaisuja eri tarkoituksiin soveltuvien tilojen kysyntään ja tarjontaan,

kuten esimerkiksi keikkatilojen käyttö arkiviikoilla tai kansalaisopistojen ja koulujen hyödyntäminen lomakausien aikana.

- ◇ Lisäämme taitelijoiden ja kulttuurialan ammattilaisten työskentely- ja ansaintamahdollisuuksia taide- ja kulttuurisuunnistuksilla sekä avoimien ovien päivillä.
- ◇ Luomme kulttuurimatkailun palvelupaketteja eri kohderyhmille sekä kansainvälisille markkinoille. Nostamme esiin pienempiäkin tapahtumia ja ohjaamme hyödyntämään laajalti matkailun liiketoimintaa sekä markkinointia. Kuljemme kehittäen ja kehittyen kohti selkeitä brändi-kärkiä, joiden teemoina voivat olla esimerkiksi evakot, lastenkulttuuri, metsäsuomalaisuus ja metallimusiikki.
- ◇ Lisäämme alan toimijoiden rahoitus- ja liiketoimintaosaamista sekä yhteistyötä yli maakuntarajojen isompien rahoituskokonaisuuksien mahdollistamiseksi.

Onnistumisen mittareita

- ◇ Maakunnallisen kulttuurifoorumin vakiintuminen ja osallistujamäärä
- ◇ Alueella säännöllisesti kokoontuvien verkostojen määrä
- ◇ Kulttuuri- ja taidekäyttöön löytyneiden uusien tilojen määrä
- ◇ Tuotteistuskoulutusten toteutuminen ja niihin osallistuneiden määrä
- ◇ Välitystoiminnan tai -alustan syntyminen
- ◇ Alalle kohdentuvan rahoituksen määrä
- ◇ Taiteen ja kulttuurin työllisyyden paraneminen alueella

KULTTUURIMYÖNTEISYYS

Muutamme asenneilmastoa kulttuurille myönteiseksi ja lisäämme erityisesti päättäjien tietoisuutta toimialan merkityksestä talouteen sekä hyvinvointiin. Kulttuuri ja taide ovat hyväksytyjä ja arvostettuja suoraan tai välillisesti työllistävinä toimialoina muiden rinnalla. Kirkastamme alueellisia vahvuuksia ja löydämme uusia yhteistyökumppaneita. Keksimme yhdessä alati uutta ja opimme toisiltamme – yhdessä tekemällä saamme näkyvyyttä ja enemmän hyötyä yli toimiala- ja kuntarajojen.

Vahvistamme kuntalaisten käsitystä kulttuurin monimuotoisuudesta: taide ja kulttuuri ovat itsessään kaikille merkityksellisiä ja meitä ympäröiviä iästä, sukupuolesta, asuinpaikasta, elämäntilanteesta, taloudellisista mahdollisuuksista tai terveydellisistä lähtökohdista riippumatta. Kehitämme kulttuurin avustamista siten, että toiminta lisää monipuolisesti kulttuurin ja taiteen kokemuksia sekä kasvattaa tasapuolisesti elinvoimaa.

Keinoja kulttuurimyönteisyyden kasvattamiseksi

- ◇ Selvitämme kulttuurin ja luovien alojen aluetaloudellisia vaikutuksia yhteistyössä maakuntaliiton kanssa ja tuomme konkreettisesti esille toimialan vaikuttavuutta. Esimerkkinä alueellisen tuen kertautuminen työpaikkoina sekä alueelle saatavana ulkopuolisena rahoituksena.
- ◇ Nostamme aktiivisella viestinnällä esiin taide- ja kulttuurialan tekijöitä ja autamme siten nostamaan arvostusta sekä tunnettuutta.
- ◇ Kohtautamme päättäjiä ja alan toimijoita yhteissuunnitteluun ja kutsumme kulttuurifoorumeihin: yhdessä luodut toimintamallit ovat sitouttavampia.

◇ Kehotamme kutsumaan taide- ja kulttuurialan ammattilaisia yritysten hallituksiin sekä organisaatiotaiteilijoiksi. Kulttuuri- ja taideala tarjoaa paljon hyödynnettävää luovaa potentiaalia yritystoiminnan, palvelujen ja rakennetun ympäristön kehittämiseen sekä tulevaisuusosamiseen.

◇ Toteutamme näkyviä ja jalkautuvia tempauksia kulttuurin puolesta.

Onnistumisen mittareita

◇ Kuntien kulttuuritoimia koskeva Kulttuuri TEAviisari: päätösten vaikutusten ennakoarviointi

◇ Kuntien toteuttamien kulttuuripalvelujen määrä, kävijäkehitys ja resurssit

◇ Prosenttiperiaatteen noudattaminen

”Vahvistamme kuntalaisten käsitystä kulttuurin monimuotoisuudesta”

Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia

YHTEISTYÖ JA HYÖTYJEN TUNNISTAMINEN

Kulttuuri- ja taidealan, sote-alan sekä kuntien välinen koordinoitu ja moniammatillinen yhteistyö on syvää ja keskustelevaa yli toimiala- ja hallintorajojen. Toimijat jakavat kulttuurihyvinvoinnissa yhteisen ymmärryksen, tahtotilan ja tavoitteet saatavuuden ja rahoituksen optimoimiseksi. Kunnissa ja hyvinvointialueella on selkeät vastuutahot, käytänteet ja resurssit kulttuurihyvinvoinnin edistämiseksi. Kulttuurihyvinvointitoimijat ovat verkostoituneet sekä alueellisesti että valtakunnallisesti, ja verkostojen yhteiskehittäminen on vahvaa.

Ymmärrämme kulttuurin tuomat sosiaaliset, psyykkiset ja fyysiset hyödyt osaksi kokonaisvaltaista hyvinvointia ja termit ovat kaikille tuttuja. Kuntalaiset ja päättäjät näkevät kulttuurin ennaltaehkäisevänä ja toimintakykyä ylläpitävänä palveluna, kuntoutuksessa sekä taloudellisena säästönä. Seuraamme ja mittaamme toimenpiteitä, hyötyjä ja käyttömääriä yhteisesti sovitulla mittaristoilla säännöllisesti ja selkeätulokintaisesti. Hyödynnämme syntyvää aineistoa tiedolla johtamisessa, kohdentamisessa ja päätöksenteossa. Strategiat ja toimeenpanosuunnitelmat ovat konkreettisia ja auttavat kulttuurihyvinvoinnin jalkauttamisessa ja juurruttamisessa.

Keinoja yhteistyöhön ja hyötyjen tunnistamiseen

≈ Pohjois-Savossa työskentelee vakituisesti kulttuurihyvinvoinnin koordinaattori, joka tuottaa ja levittää tietoa hyvistä käytänteistä, vaikuttavista toimintamalleista ja tutkimustuloksista hyvinvointialueen, kuntien ja valtion toimijoille sekä päättäjille.

≈ Laadimme yhdessä sote-alan kanssa kulttuurihyvinvoinnin sanaston ja roolit, kuvaamme palvelupolut sekä määrittelemme ostajat ja myyjät.

≈ Järjestämme kulttuurikokeiluja ja iltakouluja päättäjille sekä sote-alan ammattilaisille. Vetäjinä toimivat taiteilijat oivalluttavat kulttuurin hyötyihin ja taidelähtöisiin menetelmiin.

≈ Mittaamme kulttuurin vaikutuksia ja hyötyjä:

- » Viemme kulttuurihyvinvoinnin mukaan Pohjois-Savon kokemukselliseen hyvinvointikyselyyn, jossa keskiössä on omakohtainen kokemus hyvinvoinnin kohentumisesta tai lisääntymisestä.
- » Kulttuurikirjaaminen on mukana sote-dokumenteissa (potilas- ja asiakastietokannat, esim. RAI-välineistö.) Kulttuurikirjaamisella tarkoitetaan toiminnan, kulttuuristen toiveiden ja tavoitteiden, kulttuurisen taustan ja mieltymysten, kulttuuritoimintaa osallistumisen sekä havaintojen kirjaamista.
- » Kirjaaminen ulotetaan myös päiväkodeissa esimerkiksi varhaiskasvatussuunnitelmaan (vasuun).
- » Selvitetään myös ArtWell-hankkeen tuottamien mittareiden käytömahdollisuuksia (tulossa keväälle 2023).

Onnistumisen mittareita

- ≈ Maakunnallisen koordinaattorin työn jatkuvuus
- ≈ Mittariston käyttöönotto ja säännöllinen seuranta

KULTTUURIHYVINVOINTI OSANA ELÄMÄNKAARTA

Edistämme kulttuuria ja taidetta osana asukkaiden hyvinvointia ja terveyttä, osallisuutta ja yhteisöllisyyttä. Kulttuurihyvinvointiin liittyy vahvasti elämäntapa- ja elämäntilanteiden muuttaminen, joka huomioi eri ikäluokat ja elämänvaiheet. Kulttuurihyvinvoinnin palveluneuvonta ja kulttuurilähetteet ovat käytössämmme joka kunnassa, samoin kulttuurikasvatussuunnitelmat. Jälkimmäisenä mainitut ovat laajentuneet kouluikäisistä varhaiskasvatukseen, neuvolatoimintaan sekä nuorisotyöhön. Tarjoamme mahdollisuuksia kult-

tuurin ja taiteen eri muotojen ja alojen tavoitteelliseen taide- ja kulttuurikasvatukseen.

Tarjoamme ikääntyville ennaltaehkäisevää sekä toimintakykyä ylläpitävää taide- ja kulttuuritoimintaa eri toimintaympäristöissä. Taide- ja kulttuuritoiminta tukee ikääntyneiden kotona asumista ja perheiden yhdessä tekemistä. Aktivoimme muiden muassa kuntien, kolmannen ja neljännen sektorin, yritystoimijoiden ja seurakunnan välistä yhteistoimintaa. Huolehdimme hyvinvointialueilla ja kunnissa kulttuuritoiminnan riittävästä resursseista, mikä luo uusia työllistymismahdollisuuksia myös kulttuuri- ja taidealan ammattilaisille. Helpotamme kulttuurihyvinvointipalveluiden tarjontaa, löydettävyyttä ja hankintaa.

Kulttuuri on nivoutunut osaksi hoitotyön arkea. Sote-ammattilaisten kulttuuriosaaminen ja kulttuurinen työote kehittyvät jo opiskeluvaiheessa taide- ja kulttuurisisällöillä opinnoilla. Samalla kulttuuri- ja taide menetelmien käyttö vaikuttaa tunnustetusti myös henkilöstön työhyvinvointiin. Kulttuurinen työote edistää merkittävästi taiteen ja kulttuurin saavutettavuutta sekä lisää matalan kynnyksen kulttuurikohtauksia.

Keinoja kulttuurihyvinvoinnin edistämiseen

≈ Digitaaliset sisällöt edistävät saavutettavuutta ja saatavuutta eri elämäntilanteissa.

≈ Turvaamme taiteen perusopetuksen sekä lasten ja nuorten kulttuuri- ja kerhotoiminnan resurssit sekä huolehdimme, että kaikilla kunnilla on ajantasaiset kulttuurikasvatussuunnitelmat.

≈ Edistämme yhteistyötä sote-sektorin kanssa sekä hyödynnämme kulttuuria ja taidetta terveyttä edistävässä työssä.

≈ Viemme kulttuurihyvinvointineuvontaa sinne, missä ihmiset luontaisesti liikkuvat, kuten esimerkiksi kauppoihin, apteekkeihin ja terveyskeskuksiin. Kokeilemme tiedon levittämiseen ja ihmisten aktivoimiseen

kevyitä, edullisia ja mahdollisimman saavutettavia keinoja ja jo olemassa olevien tapahtumien, yhteistyökumppanuuksien ja tilojen hyödyntämistä.

≈ Kiertävä kulttuurialan ammattilainen toimii hyvinvointialueella viemässä kulttuurihyvinvointia kotihoitoon ja soteyksiköihin.

≈ Kulttuurilähete ohjaa asiakasta kulttuuripalveluiden ääreen elämäntilanteen eri vaiheissa.

≈ Kulttuurihyvinvointi on vahva osa-alue elintapaohjauksen palvelutarjotissa.

≈ Koostamme tietoa kulttuurin ja taiteen tekijöistä ja hyvistä käytännöistä kulttuurin palvelutarjotille helposti löydettäväksi. Se kohtauttaa taiteen ja kulttuurin tekijöitä ja palveluita sote-alan kulttuurihyvinvoinnin tarpeiden kanssa.

≈ Ristiinpölytämme kulttuuriopintoja sosiaali- ja terveysalan tutkintokoulutuksen sisällöiksi erityisesti lähi- ja sairaanhoitajille sekä sosionomeille.

≈ Vaikutamme sote-ammattilaisten mahdollisuuksiin sisällyttää tehtäviinsä kulttuurista työtettä viemällä tietoa esihenkilöille, johtaville lääkäreille sekä yli- ja osastonhoitajille. Edistämme mahdollisuuksia kulttuuriseen työotteeseen sekä taiteen ja kulttuurin hyödyntämiseen osana työtehtäviä.

Onnistumisen mittareita

≈ Kulttuurikasvatussuunnitelmat ja niiden ajantasaisuus joka kunnassa

≈ Annettujen kulttuurilähetteen määrä

≈ Palvelutarjotimen vakiintuminen ja käyttöaktiivisuus

Seuraavien askeleiden ottamiseksi

Pohjois-Savon kulttuuristrategia hahmottelee suuntaviivoja eri tasoisille toimijoille, päättäjille, maakuntaliitolle, hyvinvointialueelle, elinkeinoelämälle sekä matkailualalle kulttuurille myönteisten asenteiden kasvattamiseksi sekä hyvien kulttuurikäytänteiden muotoilemiseksi ja käyttöönottamiseksi. Selkeimpiä tavoitteita ovat taide- ja kulttuurialalle suunnattujen resurssien paraneminen, palvelujen saatavuuden yhdenvertaistuminen sekä ammattimaisen työn rakenteiden kehittyminen. Jotta toivottu tulevaisuus toteutuu, tarvitaan yhteistyötä meiltä kaikilta kulttuuri- ja taiteen toimijoilta sekä hyvinvointialueilta.

Yhdessä ja osallistaen syntyneen Pohjois-Savon taiteen ja kulttuurin toivotun tulevaisuuden tavoittelemisen alkaa tästä: yhteisellä tahtotilalla ja me-hengellä ruokimme maakunnallista kulttuuriamme ja luomme hyvinvointia, lumo- ja pitovoimaa sekä työtä ja elinvoimaa alueelle. Polku kohti määränpäättä on avattu. Seuraavien askeleiden ottaminen ja keskustelun jatkaminen on meidän kaikkien asia.

Kuva: Tiina Kivensalmi | Kuopio Tanssii ja Soi 2022

TAUSTAA

Suuntaviivoja

Viime aikoina valmistuneet maakunnalliset kulttuuristrategiat muistuttavat paljon toisiaan, sillä valtakunnallisesti maakunnat ovat hyvin samankaltaisten kysymysten äärellä. Myös Pohjois-Savo tulee kohtaamaan seuraavien 10-20 vuoden aikana haasteita väestön ikääntymiseen, ympäristöön, energiaan ja talouteen liittyen. Maakunnan vetovoimaisuutta tulisi kyetä lisäämään, jotta alue nähtäisiin houkuttelevana ja työvoiman saatavuus turvattaisiin jatkossakin. (4, s. 5)

Maakuntaohjelmassa 2022-2025 kulttuuri nähdään maakunnan hyvinvoinnin lisääjänä, jossa aktiivinen kulttuuri- ja taidetoiminta vahvistaa Pohjois-Savon myönteistä imagoa, viihtyvyyttä, matkailua sekä veto- ja pitovoimaa. Kulttuurin ja taiteen avulla voidaan lisätä yhteisöllisyyttä ja osallisuutta sekä vaikuttaa asukkaiden hyvinvointiin ja terveyteen: kaikkien ikäryhmien terveyden edistäminen on välttämätöntä työvoiman riittävyyden ja elinvoimaisuuden turvaamiseksi alueella. (4, s. 40-41)

Kulttuurialan tulevaisuustyöryhmän ehdotuksissa seuraavalle hallituskaudelle nousevat esille samat teemat kuin Pohjois-Savon strategiatyössäkin: alan arvostus, hyvinvoinnin kasvattaminen investoimalla kulttuuriin, taiteilijoiden ja luovan alan toimijoiden tukeminen, freelancereiden työskentelyolosuhteiden parantaminen sekä tasavertainen kulttuuripalvelujen saavutettavuus. Kulttuuri tulisi nähdä investointina tulevaisuuteen, sillä se on merkittävä elinkeinotoiminnan osa-alue. Luovat alat tuottavat enemmän kuin valtio niitä tukee. Kulttuuri on myös vientituote ja kulttuurialalla syntyy innovaatioita. Kulttuuri määrittellään jopa kansakunnan tärkeimmäksi pääomaksi. Kulttuurin avulla voidaan edistää myös ekologisen murroksen edellyttämiä arvoja, toimintatapoja ja uudelleenajattelua. Paljolti aineettomana hyödykkeenä kulttuurituotannossa voivat yhdistyä kasvu ja kestävyys. (10, s. 8)

Opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuripolitiikan strategia 2025 nostaa tärkeimmiksi painopistealueiksi 1) luovan työn ja tuotannon sekä sen edellytysten parantumisen ja tuotannon ja jakelun muotojen monipuolistumisen; 2) osallisuuden ja osallistumisen kulttuuriin, niin että osallisuus kulttuuriin on lisääntynyt ja eri väestöryhmien erot osallistumisessa ovat kaventuneet; sekä 3) kulttuurin perustan ja jatkuvuuden: kulttuurin perustan tulisi olla vahva ja elinvoimainen. (11, s. 5)

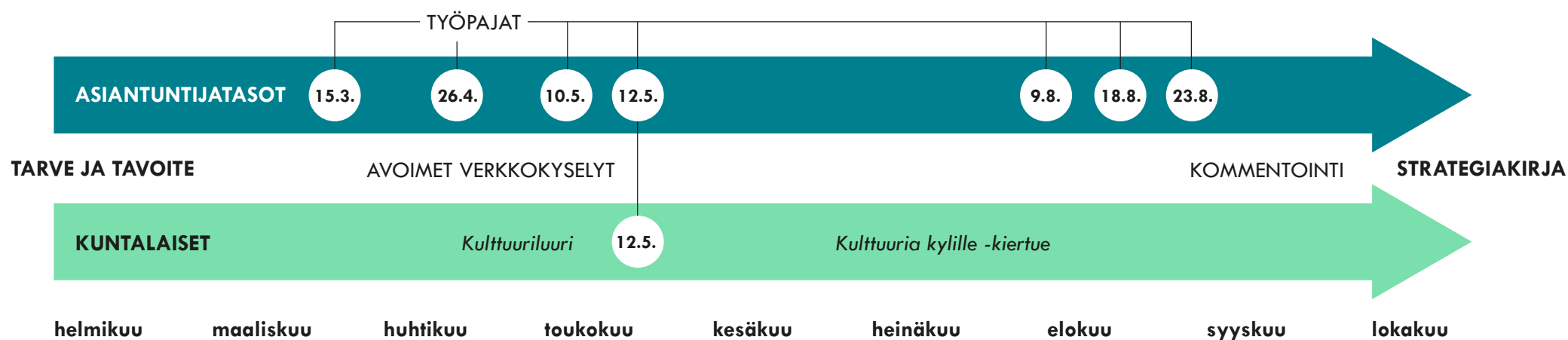
Näkymä kulttuurista ja kulttuuripolitiikasta Suomessa v. 2025 vastaa hyvin myös Pohjois-Savon tavoitteita:

Kulttuurielämä on monimuotoista, ja se kehittyy kansainvälisessä vuorovaikutuksessa. Luovaa työtä ja kulttuuriperintöä arvostetaan ja niitä hyödynnetään monipuolisesti. Ilmaisun vapaus toteutuu. Suomalaiset kulttuurisisällöt ovat laadukkaita, ja ne menestyvät myös kansainvälisesti. Kansalaisten kielelliset ja kulttuuriset oikeudet toteutuvat, ja kulttuuri on osa kaikkien arkea. Taide- ja taitoaineiden opetuksella on vahva asema opetussuunnitelmassa ja taiteen perusopetus tavoittaa laajasti lapsia ja nuoria. Taide- ja kulttuurialojen koulutus tukee taiteilijoiden työllistymistä. Sekä perinteiset että uudet (digitaaliset) välineet, alustat ja toimintamuodot ovat käytössä. Taiteen ja kulttuurin rahoituslähteet ovat monipuolisia. Taiteen ja kulttuurin vaikutukset säteilevät laajasti elämään, yhteiskuntaan ja talouteen. Kulttuuripolitiikka on entistä tasavertaisempi muiden politiikka-alojen kanssa. Yhteistyö on aktiivista muiden hallinnon- ja toimialojen sekä sidosryhmien kanssa (11, s. 34).

Osallistava strategiaprosessi

Pohjois-Savon kulttuuristrategia on luotu yhdessä kulttuuri- ja taidealan eri toimijoiden kanssa koko maakunnan laajuisesti. Prosessin aikana on pyritty kuulemaan myös niitä kuntalaisia, jotka eivät koe kulttuuripalveluja läheisiksi.

STRATEGAPROSESSIN OSALLISTAVAT VAIHEET 2022

Kulttuuri kuulolla -kulttuuritoimintaverkosto

Opetus- ja kulttuuriministeriö myönsi vuoden 2019 lopulla Kuopion kaupungille rahoituksen kuntien kulttuuritoimintalain 166/2019 6 §:n mukaiseen Pohjois-Savon alueelliseen kehittämistehtävään. Kehittämistehtävän tavoitteena on muun muassa jalkauttaa kuntiin kulttuuritoimintalain osoittamia toimintoja, edistää kuntien henkilöstön kulttuurialan osaamista toimijoilta nousevien tarpeiden mukaisesti sekä levittää hyviä käytänteitä alueellisesti kuntien välillä. Alueellinen kehittämistehtävä koordinoi näiden tavoitteiden saavuttamiseksi kuntien kulttuuritoimista koostuvaa *Kulttuuri kuulolla* -verkostoa.

Kehittämistehtävän alussa Pohjois-Savon kuntien tarpeita kartoitettiin. Jokaisen kunnan kanssa käytiin vuosien 2020-2021 aikana keskustelu kunnan kulttuuritoimen vahvuuksista ja haasteista sekä tutustuttiin vierailuilla muun muassa kulttuuritiloihin. Kuntien kulttuuritoimihenkilöt ovat keskustelleet aktiivisesti Kulttuuri kuulolla -verkoston säännöllisissä virtuaalitapaamisissa sekä opinto- ja tutustumisretkillä. Keskusteluissa kävi ilmeiseksi tarve kirjoittaa alueelle yhteinen kulttuuristrategia, yhteinen suunta ja päämäärä, sillä koko Pohjois-Savon huomioivaa voimassa olevaa strategiaa ei ollut. Tästä syystä maakunnan kuntasektorin kulttuuritoimihenkilöt ovat olleet oleellinen toimijaryhmä työskentelyprosessissa. Heil-

le on strategian myötä syntynyt työkaluja jokapäiväiseen kulttuuripalvelujen toteuttamiseen. Kulttuuri kuulolla -verkosto kokoontuikin strategiatyön parissa pitkäjänteisesti lukuisia kertoja koko verkoston laajuisena tai suppeampana ohjausryhmänä. Osa tapamisista oli vapaamuotoisempaa keskustelua ja osassa käytettiin fasilitoituja palvelumuotoilun menetelmiä. Verkoston yhteinen työskentely koettiin tärkeänä osana strategiaprosessia ja sitoutumista sen tavoitteisiin. Strategiatyön valmistuminen on yksi osoitus kehittämistehtävän vahvasta työstä Pohjois-Savon kulttuurikentällä.

Strategiaprosessissa tavoiteltiin aivan alkuvaiheesta saakka ensi sijassa tulevaisuuden visioita sekä käytännönläheisempiä toimenpide-ehdotuksia. Perinteisempää nykytila-analyysiä tehtiin lähinnä pohdittaessa strategian teemoja. Muita pohja-aineistoja teemojen määrittelyssä olivat esimerkiksi Laki kuntien kulttuuritoiminnasta sekä Saimaa-ilmion raportti *Itä-Suomen alueen asukkaiden näkemykset kulttuurin merkityksestä ja alueen kulttuuritarjonnasta*. (6) Verkostotyöskentelyssä teemoiksi valikoituivat **Kulttuuri kuuluu kaikille, Taiteesta ja kulttuurista työtä ja elinvoimaa sekä Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia.**

Työpajat ja työryhmät

Julkisella kutsulla koollekutsuttuja, fasilitoituja verkkotyöpajoja järjestettiin sekä taide- ja kulttuurialalla toimiville ammattilaisille että harrastajille. Hyvinvointialalla toimiville sote-alan ammattilaisille oli oma työpajansa kulttuurihyvinvoinnin teeman mukaisesti. Halutessaan yksittäinen henkilö saattoi osallistua useampaan edellä mainituista työpajoista. Näiden työpajojen lisäksi muodostettiin eri kulttuuriorganisaatioista ja toimijaryhmistä kutsutuista edustajista nk. ammattilaistyöryhmä, joka kokoontui fasilitoituun verkkotyöpajaan kahdesti. Ammattilaistyöryhmän roolina oli tarkentaa työskentelyn kohdennusta sekä varmistaa eri taide- ja kulttuurialojen näkökulmien huomioiminen. Työryhmän jäseniksi kutsuttiin taidealoiltaan mahdollisimman monipuolinen taidelaitosten, oppilaitosten, vapaan sivistystyön ja -taidekentän, kulttuuri- ja taidealan yrittäjien sekä yhdistystoimijoiden edustus Pohjois-Savon kuntien kulttuuritoimihenkilöiden ehdotusten perusteella.

Kulttuurihyvinvoinnin erillinen työryhmä muodostui Pohjois-Savon kulttuurihyvinvointiverkoston jäsenistä. Verkosto kokoontui strategiatyön aikana kaikkiaan kuusi kertaa, joista kolme oli työpajoja. Strategiatyön edistymistä eri vaiheissa esiteltiin myös Pohjois-Savon liiton järjestämisessä virtuaalitapaamisissa, joissa linjoilla oli Pohjois-Savon maakuntaliiton edustuksen lisäksi Kuopion kaupungin, Savonia-ammattikorkeakoulun sekä Taiteen edistämiskeskuksen kulttuurialan asiantuntijoita.

Strategiatyöryhmän ytimen muodostivat alueellisen kehittämistehtävän hankekoordinaattori Tiina Taskinen-Viinikainen sekä kulttuuriryrittäjä, palvelumuotoilija ja kulttuurikoordinaattori Minna Merivalo. Taiteen edistämiskeskuksen taideasiantuntija Taina Laitinen pohjusti strategiatyön suuntaviivoja erityisesti valtakunnallisella näkökulmalla ja kulttuurihyvinvoinnin asiantuntija, Kuopion kaupungin kulttuurisuunnittelija Kirsi Rönkkö, oli tiiviisti mukana strategiatyössä kulttuurihyvinvoinnin kysymyksissä. Laajemmissa verkkotyöpajoissa fasilitoinnista vastasi Emilia Osmala, Osana Yhteistä Ratkaisua Oy. Strategiatyöryhmä haluaa kiittää kaikkia työpajoihin ja ryhmiin osallistuneita sekä toivotaan eri väyliä myöten esittäneitä – jokainen ajatus on ollut tärkeä!

Kuntalaiset

Itä-Suomen yliopisto toteutti vuonna 2021 koko Itä-Suomen aluetta koskevan kulttuurikyselyn, joka liittyi Saimaa-ilmiöön, eli Itä-Suomen yhteiseen hakuun Euroopan kulttuuripääkaupungiksi vuodelle 2026. Siinä oli vastaajia kuluttajapaneelin kautta neljän maakunnan alueelta: Etelä-Savosta, Etelä-Karjalasta, Pohjois-Savosta ja Pohjois-Karjalasta. (4, s. 26)

Keväällä 2022 kulttuuristrategiatyössä kuntalaisille toteutetun kulttuurikyselyn kysymykset pohjautuivat osin Saimaa-ilmiön kyselyyn ja syvensivät siitä saatua tietoa. Kyselyyn vastaaminen oli mahdollista Pohjois-Savossa asuvien lisäksi myös heille, jotka asuvat muualla, mutta kuluttavat kulttuuripalveluita alueella esimerkiksi vapaa-ajan tai reuna-alueen asukkaana. Vastaajia toukokuun ajan avoimena olleessa kulttuurikyselyssä oli yhteensä 332. Koska strategiatyötä viitoitti ensi sijassa Laki kuntien kulttuuritoiminnasta, pyrittiin pitäytymään verkkokyselyn kysymyksenasetteluissa melko tiukasti kulttuurikentällä siinä muodossa, missä se näyttäytyy kuntaorganisaatioissa. Esimerkiksi liikuntaharrasteet rajautuivat kysymyksistä, sillä usein kunnissa liikuntatoimi toteuttaa omat kyselynsä.

Verkkokyselyjen lisäksi kuntalaisia osallistavia menetelmiä olivat *Kulttuuriluuri* sekä kehittämistehtävän rahoittama *Kulttuurilla kylille* -kiertue. Kulttuuriluurin puhelinnumeroon saattoi soittaa ja kertoa omia ajatuksiaan ja toiveitaan kulttuuripalveluista. Kulttuurilla kylille -kiertueella julkisen palveluhaun kautta koottuja ohjelmasisältöjä tarjottiin erityisesti harvaan asuttujen seutujen omiin, usein kyläyhdistysten toteuttamiin kylätapahtumiin. Tapahtuman aikana ihmisiä kehoitettiin tuomaan esiin toiveitaan kulttuuri- ja harrastesisällöistä sekä ajatuksiaan mahdollisista kulttuuriin osallistumisen kynnyksistä ja niiden madaltamisesta. Kiertueen 25 kylätapahtumassa 13 eri kunnassa kirjatut ajatukset koottiin yhteen ja ne toimivat osaltaan pohjana strategiatyölle. Asukkaiden esittämät toiveet toimitettiin myös kyseisen kunnan kulttuuritoimen tietoon. Lisäksi osassa kuntia oli joko kunnan tai paikallisten yhdistysten toteuttamina aineistonkeruuta esimerkiksi keskustelutilaisuuksina tai sosiaalisen median kanavia hyödyntäen.

Kaikille maakunnan kulttuuripalveluja käyttäville suunnatun verkkokyselyn jälkeen Kuopio liitoskuntineen (Juankoski, Karttula, Maaninka, Nilsiä, Riistavesi ja Vehmersalmi) eriytyivät strategiatyöskentelyssä, kun Kuopion kaupunki lähti toteuttamaan omaa KulttuuriKuopio -ohjelman valmistelutyötä. Ohjelman valmistelussa on jalkauduttu asukkaiden pariin lukuisissa tapahtumissa ja kuultu asukkaiden toiveita vapaa-ajan vietoille. Ohjelman laadinnassa on pyritty erityisesti tavoittamaan myös niitä kävijäryhmiä, jotka eivät tavallisesti hakeudu kulttuuripalveluiden pariin. Maakunnallista kulttuuristrategian sekä KulttuuriKuopio -ohjelman prosessia on kuljetettu osin yhtä matkaa yhteistyössä. KulttuuriKuopio-ohjelman on määrä valmistua vuoden 2022 loppuun mennessä.

”Ohjelman laadinnassa on pyritty erityisesti tavoittamaan myös niitä kävijäryhmiä, jotka eivät tavallisesti hakeudu kulttuuripalveluiden pariin.”

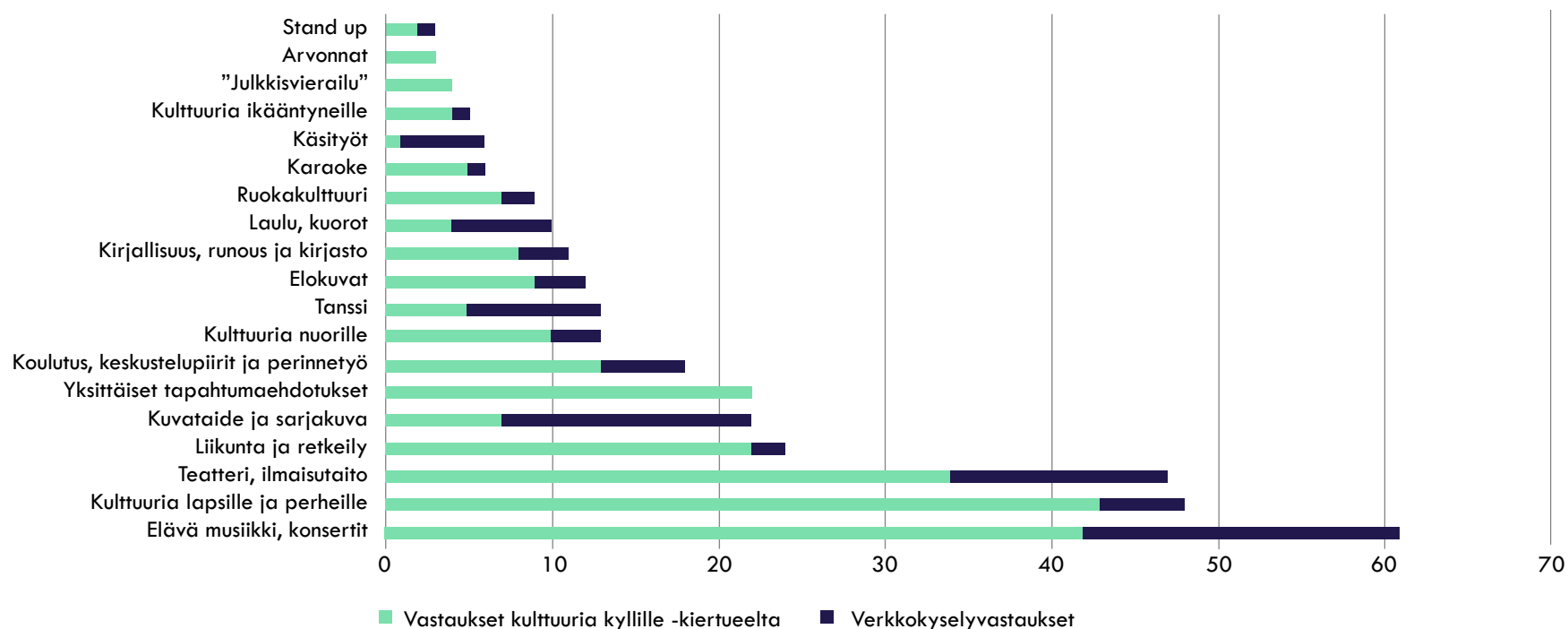
Asukaskyselyiden tuloksia

Kevään ja kesän 2022 aikana toteutettiin strategiatyöhön liittyen maakunnan asukkaille suunnattuja kyselyjä, joissa tiedusteltiin muun muassa heidän toiveitaan kuntien kulttuurisisällöistä. Oman ajatuksensa saattoi jakaa joko verkkokyselyssä tai Kulttuuria kylille -kiertueen yhteydessä. Kolmen kärki erottuu esitetyissä toiveissa selkeästi: pohjoissavolaiset toivovat eniten konsertteja, lapsille suunnattuja tapahtumia sekä teatteriesityksiä. Lisäksi verkkokyselyvastauksissa painottui erityisesti kuvataiteeseen liittyvien toiveiden osuus. (Kuva alla.)

Kulttuurisisältötoiveiden lisäksi kyselyissä saatiin tietoa siitä, mitkä tekijät vaikuttavat asukkaiden osallistumiseen kulttuuriin ja kuinka mahdollisia osallistumisen esteitä voidaan heidän näkemyksensä mukaan madaltaa. (Kuva alla.) Merkittävimmät osallistumista edistävät tekijät ovat toiminnan tapahtuminen lähellä sekä edulliset kustannukset tai vapaa pääsy. Myös toiminnan ajankohta vaikuttaa osallistumismahdollisuuksiin, eniten toivottiin erityisesti viikonlopuille sekä kesän alkuun ja loppuun sijoitettavia tapahtumia. Toiveita esitettiin myös sellai-

ASUKKAIDEN ESITTÄMÄT TOIVEET KULTTUURISISÄLLÖISTÄ

(yhteensä 337 toivetta kesällä 2022)

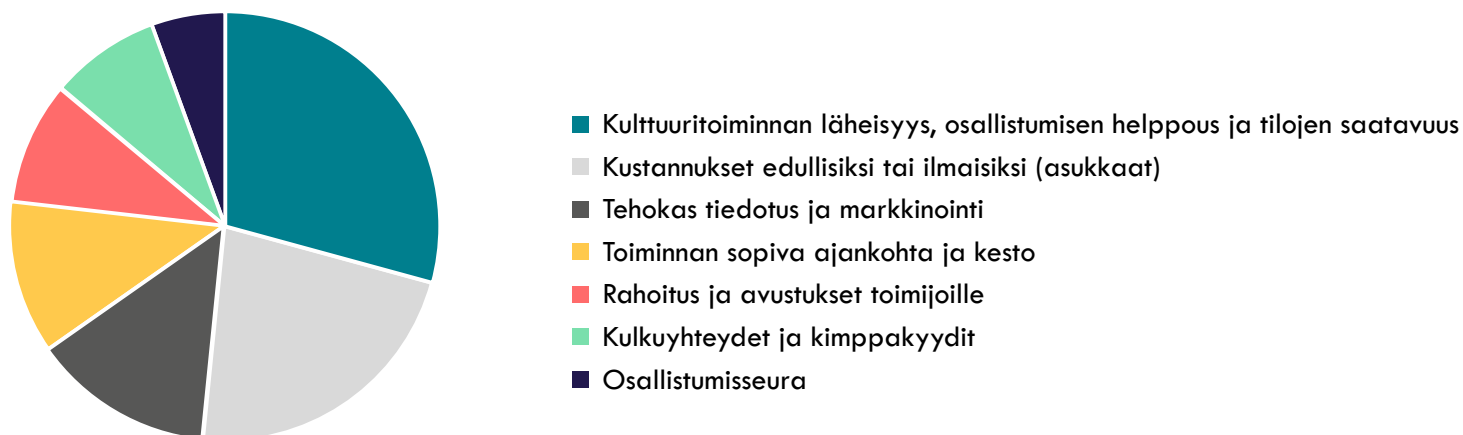
sista kulttuuriharrastuksista, joita voi käydä kokeilemassa vapaamuotoisesti ja lyhytkestoisesti sitoutumatta kurssiaikatauluihin ja -maksuihin. Ajoittain esitettiin toiveita osallistumisseuran tai kimppakyytien löytymisestä sekä yhteisöllisestä toiminnasta, johon uskaltaa osallistua myös yksin.

Tapahtumatiedottamista toivottiin jatkettavan monikanavaisesti sekä kuntien ilmoitustauluilla ja paikallislehdissä: puhelinmuistutus oli yhtenä ehdotettuna tiedotuskanavana. Erityisesti verkkokyselyssä kulttuuri-alan toimijoiden tilakysymyksiin sekä elinkeinon ja avustuksiin liittyviä

näkökulmia nousi esiin. Omia järjestö- ja kulttuuritaloja toivottiin useaan kuntaan, ja viikonloppu- ja loma-aikoina vajaakäytössä olevien julkisten tilojen hyödyntämistä ehdotettiin ratkaisuksi esimerkiksi kipeästi tarvittaville harjoittelu-, varasto- ja esitystiloilta.

Verkkokyselyyn vastanneita oli yhteensä 332, ja 13 kunnan alueella vierailleella Kulttuuria kylille -kiertueella syntyi useita satoja vastauksia 25 tapahtuman aikana. Kiertueelta saadut vastaukset on toimitettu myös kyseisen kunnan kulttuuritoimen tietoon. Osasta alkusyksyn tapahtumia eivät kyselyvastaukset ehtineet tähän tiivistelmään.

OSALLISTUMISEN KYNNYSTEN MADALTAMISEEN LIITTYVÄT AIHEET (147 vastausta)

Toimintaympäristö

Pohjois-Savon kulttuuritoimijoita

Tilanne vuonna 2022. Perustuu toimijoiden itse toimittamiin tietoihin. Valtionosuutta saavat toimijat on merkitty lyhenteellä (VOS)

KIRJASTOPALVELUPISTEET:

17 pääkirjastoa

17 lähikirjastoa

7 kirjastoautoa

Lisäksi 2 lainausasemaa ja 1 potilaskirjasto

Kuopion kaupunginkirjastoon kuuluu Tuusniemen ja Kaavin kuntien kirjastot. Rutakko-kimpassa ovat Ylä-Savon kirjastoverkko, Rautalampi ja Rautavaara. Varkaus ja Joroinen ovat mukana Etelä-Savon kirjastojen Lumme-kimpassa. Kuopion kaupunginkirjastolle on osoitettu alueellinen kehittämistehtävä käsittäen Etelä- ja Pohjois-Savon. Kirjastoverkoston kuvaus löytyy osoitteesta: savonake.fi/savon-kirjastot

MUSEOKOHTTEET:

Ammatilliset museot (VOS)

Alueelliset vastuumuseot:

Kuopion kulttuurihistoriallinen museo: Kuopion museo, J.V. Snellmanin kotimuseo, Kuopion korttelimuseo

Kuopion luonnontieteellinen museo: Kuopion museo
Kuopion taidemuseo

Varkauden museot: Varkauden museo, Varkauden taidemuseo ja Taipaleen kanavamuseo

RIISA - Suomen ortodoksinen kirkkomuseo

Rautalammin museo

Taidemuseo Eemil

Paikallismuseot

Aholan talomuseo, Keitele

Anttilan talomuseo, Rautavaara

Bassin kirkkomuseo/Lapinlahden sakastimuseo,
Lapinlahti

Eemilän kotimuseo, Kuopio

Eloaitta, Kaavi

Harjamäen sairaalamuseo, Siilinjärvi

Hevosajoneuvomuseo Hepola, Lapinlahti

lialmen luontomuseo, lialmi

Joroisten Maanpuolustusmuseo, Joroinen

Juhani Ahon museo, lialmi

Juutilan valimomuseo, Kaavi

Jyrkkäkosken ruukin näyttely, Sonkajärvi

Kaavin veteraaniperinneaula, Kaavi

Kalapuron kotimuseo, Maaninka, Kuopio

Kangaslammin koti- ja koulumuseo, Varkaus

Kansainvälinen pullomuseo, Sonkajärvi

Karhulahden kotiseutumuseo, Joroinen

Keräilymuseo, Rautavaara

Kirkkomuseo, lialmi

Kiuruveden kotiseutumuseo, Kiuruvesi

Kolikkoinmäen työläiskotimuseo, Suonenjoki

Kuivataipaleen kanavamuseo, Suonenjoki

Kuopion automuseo, Kuopio

Lepikon torppa, Pielavesi

Leppävirran kotiseutumuseo, Leppävirta

Maamooottorimuseo, Leppävirta

Mekaanisen musiikin museo, Varkaus

Museo Brunou, Juankoski, Kuopio

Muuruveden kotiseutumuseo, Muuruvesi, Kuopio

Nilsin museo, Nilsinä

Paavo Ruotsalaisen savupirtti, Nilsinä

Pajaharjun Muatilan kotimuseo, Leppävirta

Palomuseo, Lapinlahti

Panimomuseo, lialmi

Pielaveden kotiseutumuseo, Pielavesi

Pohjois-Savon palomuseo, Kuopio

Pöljän kotiseutumuseo, Siilinjärvi

Riistaveden kotiseutumuseo, Riistavesi, Kuopio

Riuttalan talonpoikaismuseo, Karttula, Kuopio

Roopen tori, Maaninka, Kuopio

Sonkajärven kotiseutumuseo, Sonkajärvi

Sotaveteraanimuseo, Kuopio

Suomen asutusmuseo, Lapinlahti

Suonenjoen kotiseutumuseo, Suonenjoki

Säyneisen kotiseutumuseo, Säyneinen, Kuopio

Tattoo museo, Varkaus

Tatuointimuseo, Leppävirta

Telkkämäen perinnetila, Kaavi

Tervon kotiseutumuseo, Tervo

Tuusniemen kotiseutumuseo, Tuusniemi

Valkeisten vanha koulu ja kansakoulumuseo,
Vieremä

Varpaisjärven kotiseutumuseo, Lapinlahti

Vesannon torpparimuseo, Vesanto

Vieremän kotiseutumuseo, Vieremä

Virtuaalinen sairaalamuseo, Kuopio

Ylä-Luostan Koulumuseo, Rautavaara

Ylä-Luostan Mopomuseo, Rautavaara

Ylä-Savon kotiseutumuseo, lialmi

Pohjois-Savon kotiseutuyhdistysten liitto on merkittävä alueellinen kulttuuriperintötoimija

SINFONIAORKESTERIT:

Kuopion kaupunginorkesteri (VOS)

TEATTERIT:

Ammatilliset teatterit

Illuusioteatteri Taikavuori

Improteatteri Kollektiivi

Koljonvirta-teatteri

Kuopion kaupunginteatteri (VOS)

Maarianvaaran kesäteatteri

Rauhalahdi Teatteri

Tanssiteatteri Minimi (VOS)

Tahtiteatteri

Turinateatteri

Varkauden Teatteri (VOS)

Kesä- ja harrastajateatterit

Iisalmen teatteri

Improryhmä Kepsutti

IN-teatteri (Iisalmi)

Joroisten kesäteatteriyhdistys ry

Keitelelen Kesäteatteri

Kesäteatteri Eerola (Kiuruveden maalaiskaupungin-teatteri)

Kesäteatteri Tammenranta (myös Lastenteatteri Tammenranta)

Konolanmäen kesäteatteri (Vieremä)

Korpijärven kesäteatteri (Varpaisjärvi)

Korpiteatteri

Kyläteatteri (Saikari-Vaajasalmen kyläyhdistys ry)

Leppävuiran Teatteriyhdistys

Moninmäen kyläyhdistys

Nilsin Harrastajateatteri

Nukketeatteri Satuaarre

Nuorten teatteri NYT (Kuopion kansalaisopisto)

Paisuan tuajamateatteri

Pielavesi-teatteri

Rautavaaran harrastajateatteri

Runoleidit (Kuopion kansalaisopisto Tuusniemi)

Satulateatteri (Rautalammin lukio)

Suonenjoen kesäteatterikurssi (Sisä-Savon kansalaisopisto)

Siilinjärven teatteri

Sisä-Savon kansalaisopiston teatteriyhdistys Teatraali ry.

Sypäkat-teatteriryhmä

Säyneisen kesäteatteri

Tahko Spa Pop up teatteri

Teatteri aulis

Teatteri Hermannin

Teatteri Hulluviima

Teatteri Telmi

Teatteri Vivates

Tervoteatteri (Sisä-Savon kansalaisopisto)

Teatteri Lumon kannatusyhdistys ry

Teatteriryhmä Nimettömät

Venetmäen näytelmäpiiri (Pielaveden kansalaisopisto)

Vätysteatteri

KULTTUURIHYVINVOINTI:

Pohjois-Savon kulttuurihyvinvointiverkosto/
Kuopion kaupunki

VOIMALA-verkosto/ Savonia-AMK

LASTENKULTTUURI:

Arkkitehtuuri- ja ympäristökulttuurikoulu LASTU

Lastenkulttuurikeskus Verso

Kulttuurikasvatussuunnitelmat (mm. Kulttuuripolku-toimintamalli)

Sanataidekoulu Aapeli

Lastenkulttuurin festivaalit

Vasikkasavut

Vekara-Varkaus, Syys-Vekara, Talvi-Vekara

Teemaviikot: Ipanalisalmi-viikot syyslomalla ja hiihtolomalla

Hyper-hiihtoloma, Supersyysloma ja Kiva kesä (Kuopio)

KULTTUURINEN NUORISOTYÖ:

Draamakasvatus ja Kiitos kaveruudelle -toimintamalli

Happy:D osallisuutta ja hyvinvointia muotoilulla -toimintamalli

Kultturelli -tapahtuma (Ylä-Savon Nuorisoseurojen liitto)

TENHO-toiminta (Varkauden Teatteri)

KULTTUURIFESTIVAALIT (vakiintuneet):

ANTI-festival

BarokkiKuopio

Eukonkannon MM

Helmen Venetsialaiset

Iloa – Naivistit Varkaudessa

Joroisten musiikkipäivät

Kallava teatterifestivaali

Kirjakantti-kirjallisuustapahtuma

Kiuruveden Iskelmäviikko
Koivukujabiennaali
KuopioRock
Kuopio tanssii ja soi
Kuopio Wine Festival
Lapinlahden juusto- ja viinijuhlat
Luontokino
Meidän Kuopio -festivaali
Rautalammin Pestuumarkkinat
Runnirock
Runon ja Laulun Rautalampi
Oluset
Siilifolk
Soijatanssit (järjestetty ensimmäisen kerran 2021)
Vilimit
Muikkuvestivaalit

ALUEELLISET TOIMIJAT:

Arkkitehtuuri- ja ympäristökulttuurikoulu LASTU
Itä-Suomen tanssin aluekeskus (ITAK)
Itä-Suomen audiovisuaalisen kulttuurin koulutus- ja
kehittämissyhdystys ISAK ry
Lastenkulttuurikeskus Verso
VB-valokuvakeskus

TAIDEOPETUS:

Kansalaisopistot

Iisalmen kansalaisopisto
Kaskikuusen Kansalaisopisto
Kiuruveden kansalaisopisto
Kuopion kansalaisopisto: Rautavaara, Kaavi,
Tuusniemi
Pielaveden ja Keiteleen kansalaisopisto

Siilinjärven kansalaisopisto
Sisä-Savon kansalaisopisto: Suonenjoki, Rautalampi,
Tervo, Vesanto, Leppävirta
Soisalo-opisto: Varkaus, Joroinen (Heinävesi)
Sonkajärven kansalaisopisto
Vieremän kansalaisopisto

Taiteen perusopetusta järjestävät:

Arkkitehtuuri: Arkkitehtuuri- ja ympäristökulttuuri
koulu LASTU

Musiikki: Kuopion konservatorio (Kuopio, Lapin-
lahti, Rautalampi, Siilinjärvi, Suonenjoki, Tervo),
Musiikkikoulu Kantele (Kuopio), Siilinjärven kansa-
laisopisto (Siilinjärvi), Soisalo-opisto (Varkaus, Lep-
pävirta), Ylä-Savon musiikkiopisto (Iisalmi, Kiuruvesi,
Pielavesi, Sonkajärvi, Vieremä)

Kuvataide: Arkkitehtuuri- ja ympäristökulttuuri-
koulu Lastu (Lapinlahti), Iisalmen kuvataidekoulu
ja Iisalmen kansalaisopisto (Iisalmi), Kuopion kan-
salaisopiston kuvataidekoulu Värikäk ja Kuopion
Taideopisto (Kuopio), Pielaveden ja Keiteleen
kansalaisopisto, Portaanpään kristillinen opisto (La-
pinlahti), Lapinlahden taidelukio, Siilinjärven kan-
salaisopisto (Siilinjärvi), Sisä-Savon kansalaisopisto
(Leppävirta), Soisalo-opisto (Varkaus)

Käsityö: Arkkitehtuuri- ja ympäristökulttuurikou-
lu Lastu (Lapinlahti), Kaskikuusen kansalaisopisto
(Lapinlahti), Taito Itä-Suomi (Joroinen, Leppävirta,
Varkaus), Iisalmen kansalaisopisto (Iisalmi), Kuopion
kansalaisopiston käsityökoulu Taituri (Kuopio), Kuo-
pion Muotoiluakatemia (muotoilupainotus, Kuopio);
Kuopion Muotoiluakatemia etäMuotoiluakate-
mia (muotoilupainotus, paikkakunta riippumaton);

Kuopion Rouvasväenyhdistys (Kuopio), Siilinjärven
kansalaisopisto (Siilinjärvi) Soisalo-opisto (Joroinen),
Taito Ylä-Savo/Taitokeskus (Lapinlahti)

Sirkustaide: Kuopion Sirkus, Rautavaaran sirkus,
Kaavin sirkus

Tanssi: Kuopion konservatorio, Kuopion Tanssistu-
dio (Kuopio), Siilinjärven kansalaisopisto (Siilinjär-
vi), Sisä-Savon kansalaisopisto (Leppävirta), Soisa-
lo-opisto (Varkaus, Joroinen)

Kulttuurialan koulutusta antavat oppilaitokset (tutkintoon johtava):

Humanistinen ammattikorkeakoulu
Ingmanedu
Kuopion konservatorio
Pohjois-Savon opisto
Savon- ja Ylä-Savon koulutus kuntayhtymät
Savonia-ammattikorkeakoulu
Taideyliopisto

Muut:

Lapinlahden kuvataidelukio
LUMIT-lukio
Portaanpään kristillinen opisto
Snellman EDU

KULTTUURIYHDISTYKSET:

786 kulttuurialan yhdistystä (Sis. Perinne- ja museo-
yhdistykset, sekä kotiseutu- ja kyläyhdistykset)
Lähde: Patentti- ja rekisterihallitus 18.7.2022)

KULTTUURI- JA LUOVUUSALUJEN VERKOSTOJA:

Design Union muotoilijaverkosto / Kuopion
Rouvasväenyhdistys ry

Pohjois-Savon kulttuurin ja luovien alojen verkosto /
PS liitto (liitto, ELY, suurimmat kaupungit, Taike,
Savonia)

Kuntien kulttuurivastaavat / Kulttuuri kuulolla
-kehittämistehtävä, Kuopion kaupunki

Kuopiossa toimivat yhdistys- ja freelanceverkostot
Luovien alojen aamukahvit / Design Union (Kuopion
Rouvasväenyhdistys ry)

Luovat aamukahvit - toimialoja yhdistelevät
teemalliset aamukahvit (Savonia-AMK,
Luova reaktio)

Pohjois-Savon kulttuurihyvinvointiverkosto / Kuopion
kaupunki

Pohjois-Savon paikallismuseoiden verkosto
VOIMALA-verkosto / Savonia-AMK

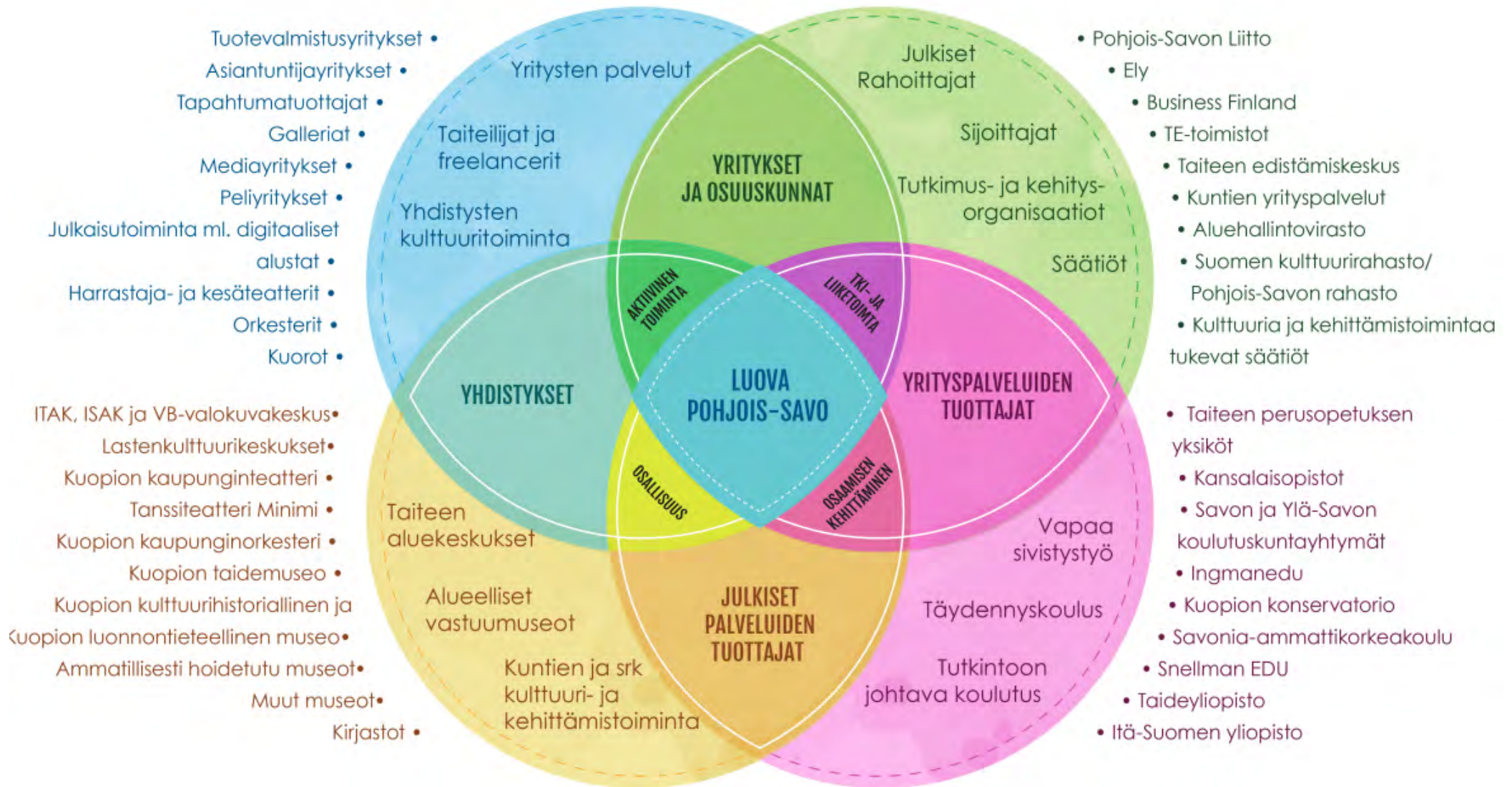
KULTTUURI- JA TAPAHTUMATUOTANNON SEKÄ TAITEILIJOIDEN TYÖOSUUSKUNNAT

Lisäksi seurakuntien kulttuuritoiminta

LUOVA POHJOIS-SAVO -TOIMINTAYMPÄRISTÖ

Luova Pohjois-Savo-toimintaympäristö.

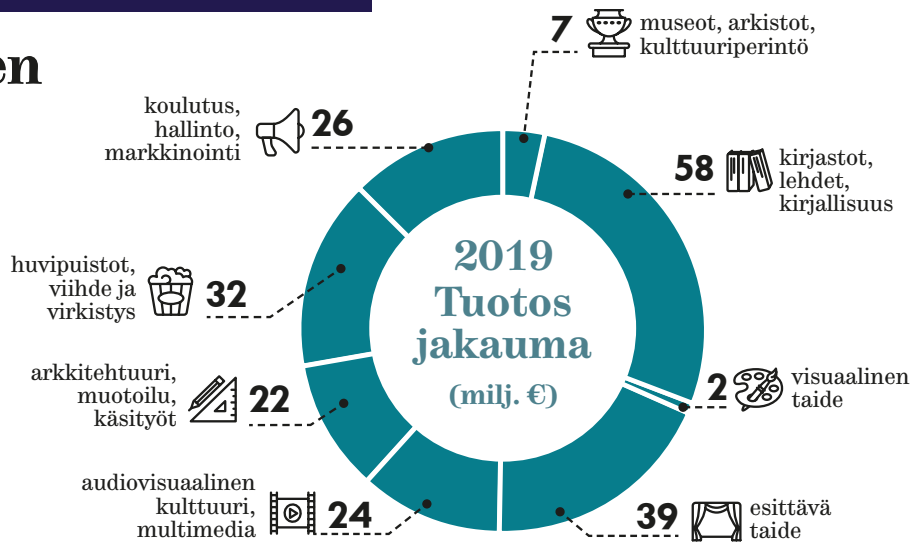
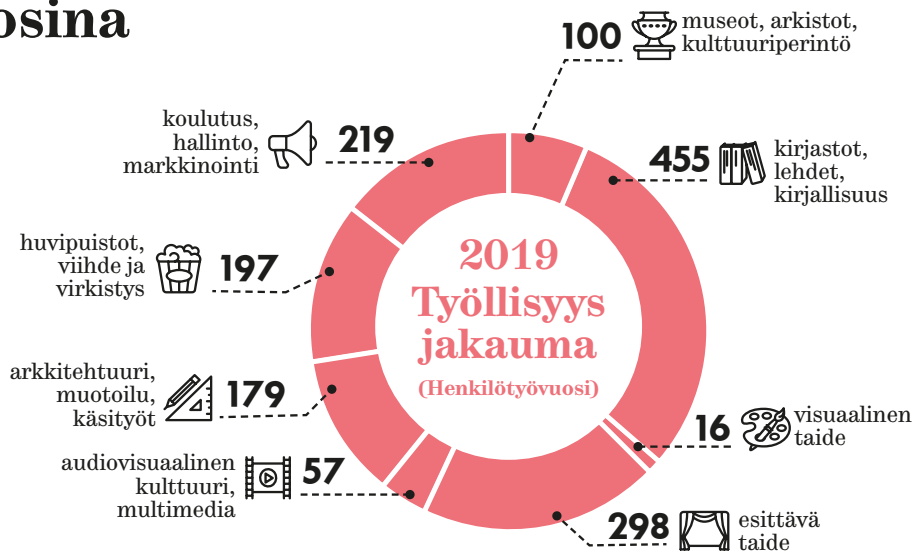
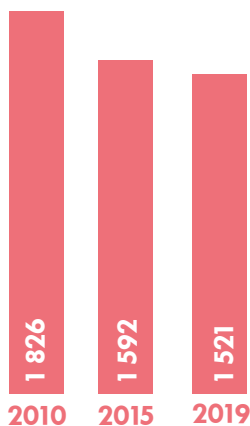
(Lähde: 7, s. 22)

KULTTUURIALOJEN

MERKITYS

POHJOIS-SAVOLLE

Kulttuurialojen
tuotosPohjois-Savon
osuus 2019 **1 %**2010
172 milj. €2015
202 milj. €2019
210 milj. €Kulttuurialojen työllisyys
henkilötyövuosinaPohjois-Savon
osuus 2019 **2 %**Erityisalojen
tuotos ja työllisyys
2019

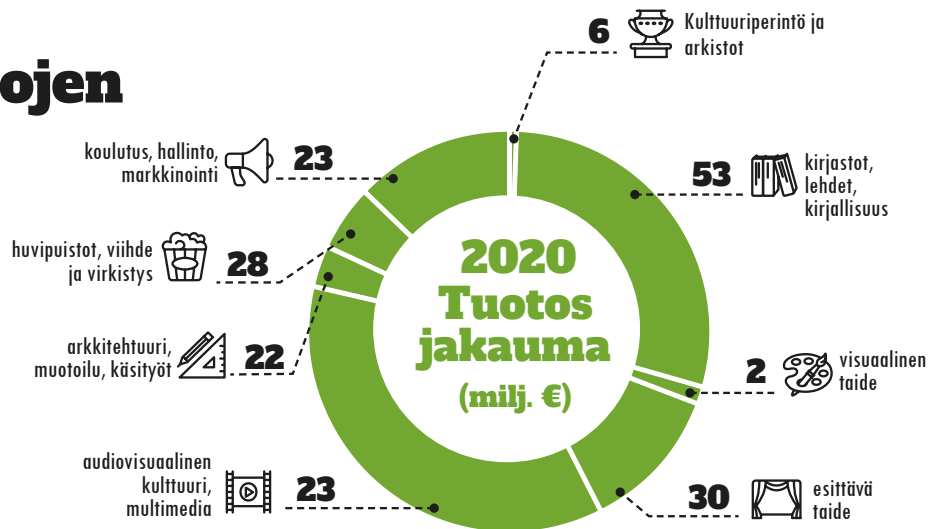
Taitelija-, näyttämö- ja konserttitoiminta	25 milj. €	241 henkilötyövuotta
Elokuvat, videot ja tietokonepelit	21 milj. €	39 henkilötyövuotta
Koulutus ja kulttuurihallinto	12 milj. €	141 henkilötyövuotta

Kulttuurialojen tuotos

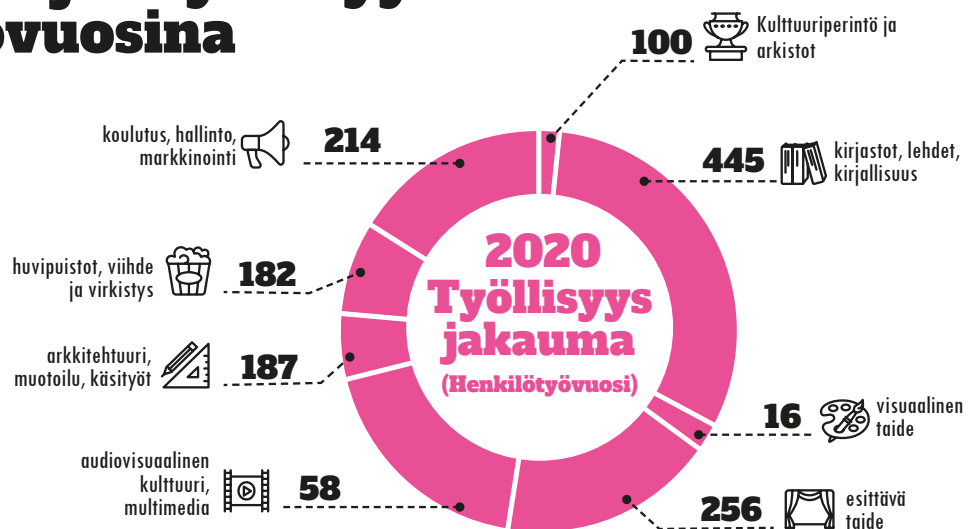
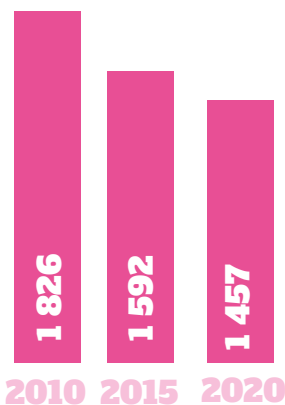
2010
172 milj. €

2015
202 milj. €

2020
187 milj. €

Kulttuurialojen työllisyys henkilötyövuosina

Erityisalojen tuotos ja työllisyys

taitelija, näyttämö- ja konserttitoiminta	20 milj. €	212 henkilötyövuotta
Elokuvat, videot ja tietokonepelit	20 milj. €	40 henkilötyövuotta
Koulutus ja kulttuurihallinto	11 milj. €	135 henkilötyövuotta

Pohjois-Savon kuntien erityispiirteet ja vahvuudet

POHJOIS-SAVON ASUKASLUKU 248 363 (VUONNA 2021)

Iisalmi

Iisalmen kaupungin alueelta löytyy kuuluisia kulttuuriympäristöjä kuten Koljonvirta ja Runni. Paikkaan yhdistyy myös monia kulttuuripersoonia, muun muassa Juhani Aho, Alli Nissinen ja Anna Sahlsten. Iisalmessa toimivat Juhani Ahon museo ja Kotiseutumuseo, joiden kehittämistyötä on mahdollistanut museoille yhteisesti palkattu museoamanuenssi. Lisäksi Iisalmessa toimii Ylä-Savon kotiseutumuseo, Iisalmen luontomuseo, Iisalmen kirkkomuseo ja Panimomuseo. Kulttuurikeskus on kaupungin tapahtumien sydän, ja sen tilat palvelevat monenlaisia toimijoita. Talo tarjoaa myös näyttelytilaa. Koivukujabiennaali -näyttely keskellä kaupunkia nostaa esiin julkisen taiteen tekijöitä. Prosenttitaide-periaatteen myötä kaupunkiin on saatu myös lisää pysyvää julkista taidetta. Vahvuutena alueella on tiivis yhteistyö Ylä-Savon kuntien kesken sekä Iisalmen vireää järjestökenttä.

Joroinen

Joroinen on tunnettu kartanoistaan, joista suuri osa on perustettu 1700-luvulla. Ne ovat merkittävästi muokanneet kylän rakennettua kulttuuriympäristöä ja tarjoavat yhä erinomaiset puitteet vuosittaisten musiikkipäivien konserteille, kesäteatterille, taidenäyttelyille ja muille tapahtumille. Elävän kartanoperinteen vuoksi 1631 perustettua Joroisten kuntaa kutsutaankin usein Pikku-Pariisiksi. Joroisten historiaan ja alueella eläneisiin mielenkiintoisiin henkilöihin voi tutustua opaste-

tuilla kierroksilla. Myös Karhulahden kotiseutumuseo eläinpihoineen toivottaa vieraat tervetulleiksi Joroisiin. 1798 rakennettu Joroisten kirkko kutsuu seurakunnan tilaisuuksiin sekä konserttietkiin. Kaitaisten kylällä sijaitsevaa, vuonna 2013 vihittyä Pyhän Georgios Voittajan kirkkoa ja ainutlaatuista kukkapuutarhaa voi ihastella kesäkuukausina oppaan johdolla. Pielessä kunnassa tehdään yhteistyötä monen eri tahon kanssa ja talkootyö on edelleen voimissaan. Joroisissa toimii myös Joroisten Maanpuolustusmuseo.

Kaavi

Kaavilla savolaisuus ja pohjoiskarjalaisuus yhdistyvät ja vireää kyläkulttuuria ylläpitävät useat kyläyhdistykset. Rikas ja puhdas luonto tarjoaa monipuolisen kasvualustan luovuudelle ja uuden synnyttämiseksi. Myllyt, lukuisat luonnonlähteet ja arvokas maaperä ovat tarjonneet hyvinvointia kautta aikojen. Alueen jalokivet ovat innoittaneet myös monia taiteilijoita.

Kaavin Vehkalahdessa vanhan Juutilan valimon tiloissa sijaitsee pohjoismaalaisittainkin ainutlaatuinen Juutilan valimomuseo. Kotiseutumuseo Eloaita tarjoaa kesäisin katsauksen entisajan kaavilaisten elämään. Telkkämäen luonnonsuojelualue ja kaskiperinnetila mahdollistavat kävijöilleen monenlaisia luontoelämyksiä. Maarianvaaran kesäteatteri kiertää säännöllisesti ympäri Suomea ja Kaavin sirkus toimii aktiivisesti tavoittaen osallistujia myös ympäröivistä kunnista. Nuorisotalon tilat soveltuvat monenlaiseen kulttuuritoimintaan.

Keitele

Keiteleellä toimii kirjasto- ja kulttuuripalvelut, jotka vastaavat myös kansalaisopistotoiminnasta. Teatteri- ja konserttiretkiä toteutetaan yhteistyössä naapurikuntien kanssa. KeitelePäivä on vuoden suurimpia tapahtumia, jonka kunta toteuttaa. Kirjastolta löytyy Talligalleria, jota asiakkaat voivat varata maksutta näyttelykäyttöön. Keiteleeltä löytyy kotiseutumuseo Ahola ja esinekokoelma. Tapahtumatiloja löytyy koulu-keskuksesta, jossa sijaitsee liikuntahalli ja sali. Lisäksi Keiteleellä on yhdistysten käytössä Keiteletalo. Kaksi kertaa vuodessa kokoontuu hyvinvointirukkanen, jossa käsitellään yhdistysten kanssa kunnan ajankohtaisia asioita ja yhdistystoimintaa. Järjestöjen ja muiden hallintokuntien kanssa tehdään tiivistä yhteistyötä, mikä edistää kunnan kulttuurielämää.

Kiuruvesi

Kiuruvedellä kulttuuri nähdään selkeästi elinvoimantekijänä. Kiuruveden kulttuurikeskuksessa järjestetään paljon tapahtumia ja talo on erittäin aktiivisessa käytössä. Talo tarjoaa tiloja myös kansalaisopistotoimintaan ja kokouksille. Pysyvänä tiloissa on Antero Ruotsalaisen näyttely. Kiuruvedellä on erittäin elinvoimaisia teatterijärjestöjä ja myös toimiva nuorisoteatteri. Nuorisoyhteistyö kukoistaa. Kiuruvedellä toimii Kiuruveden kotiseutumuseo.

Kuopio

Kuopio toimii maakuntakeskuksena 248 363 asukkaan Pohjois-Savolle. (Kuopion väkiluku oli 121 543 vuoden 2021 lopussa.) Kuopiossa on vahvat taidelaitokset, joiden toimitiloja on myös aktiivisesti remontoitu viimeisimpinä vuosina: Kuopion Musiikkikeskus, Kuopion kulttuurihistoriallinen ja luonnontieteellinen museo, sekä kaupunginteatteri toimivat uusituissa tiloissa. Kuopion museo sai myös uudisrakennuksen remontin yhteydessä. Myös Kuopion taidelukio Lumit jatkaa toimintaansa uudisrakennuksessa elokuusta 2022 alkaen. Kuopion kaupunginteatteri ja kaupunginorkesteri saavat valtionavustusta ja Kuopion kaupunginkirjastolle on osoitettu alueellinen kehittämistehtävä Etelä- ja Pohjois-Savon alueelle. Arthouse-elokuvateatteri Kino Kuvakukko palvelee asiakkaita Kuopion keskustassa ja Kino Manttu Nilsiässä.

Kuopion taidemuseolla, Kuopion kulttuurihistoriallisella museolla ja Kuopion luonnontieteellisellä museolla on alueelliset vastuumuseotehtävät Pohjois-Savossa. Luonnontieteellisen museon vastuualue kattaa myös Etelä-Savon, sekä Etelä- ja Pohjois-Karjalan. Kuopion kulttuurihistoriallisen museon museokohteita Kuopion museon ohella ovat Korttelimuseo ja Snellmanin kotimuseo. Kuopiossa toimii lisäksi Pohjois-Savon palomuseo, Kuopion automuseo ja Sotaveteraanimuseo. Kuopion maaseutualueilla toimivat mm. Nilsiään museo, Paavo Ruotsalaisen savupirtti, Museo Brunou Juankoskella, Muuruveden kotiseutumuseo, Säyneisen kotiseutumuseo, Riuttalan talonpoikaimuseo, Riistaveden kotiseutumuseo, Eemilän kotimuseo ja Kalapuron kotimuseo. Suomen ortodoksinen kirkkomuseo RIISA on myös valtakunnallisesti, kansainvälisesti ja maakunnallisesti merkittävä museo ja se kuuluu myös valtionavustusten piiriin. Museo on perustettu Kuopioon 1957. Museo

jatkaa Valamon luostariin 1912 perustetun Muinaismuistokokoelman toimintaa.

Kuntien kulttuuritoimintalain 166/2019 6§:n mukainen alueellinen kehittämistehtävä Kulttuuri kuulolla aloitti toimintansa Pohjois-Savon alueella vuonna 2020. Myös Kuopion kansalaisopisto toimii alueellisesti tuottaen palveluja myös Kaavin, Rautavaaran ja Tuusniemen alueelle. Alueellisia toimijoita ovat myös VB-valokuvakeskus, Itä-Suomen audiovisuaalisen kulttuurin koulutus- ja kehittämissyhdystys ISAK ry ja Itä-Suomen tanssin aluekeskus.

Kuopiossa on vahvasti tuettuja kulttuurialan yhdistyksiä, mikä osaltaan mahdollistaa kansainvälisten festivaalien järjestämisen. Tunnetuimmat kansainväliset kulttuurifestivaalit lienevät Kuopio tanssii ja soi sekä ANTI-Contemporary Art Festival. Kuopio on vuosien varrella rakentanut vankan aseman tapahtumakaupunkina, sillä kompakti ja viihtyisä keskusta-alue sekä kaupungin runsas ja lumoava luonto tarjoavat erinomaiset puitteet erilaisille kulttuuri-, urheilu- ja ruokatapahtumille.

Kuopiossa toimii vireä ja monipuolinen järjestökenttä, joka tekee aktiivisesti yhteistyötä muun muassa Kuopion Kansalaistoiminnan palvelujen kanssa. Yhdistysten kanssa yhteistyössä tuotettu Meidän Kuopio -festivaali kokoaa tuhansia kävijöitä tapahtumiinsa elokuun lopulla.

Kuopiossa on mahdollista opiskella musiikkia vauvasta vaariin, sillä musiikin koulutuspolku jatkuu aina varhaiskasvatuksesta Taideyliopistoon asti. Varhaiskasvatuksesta alkava perusopetuksen Kulttuuripolku tarjoaa taide-elämyksiä joka vuosiluokalle.

Savilahden aluetta kehitetään voimakkaasti ja alueelle on rakentumassa tapahtumakeskus. Savilahden alueelle on laadittu valaistus-, muotoilu-, kulttuuri- ja taideohjelma, jonka avulla alueelle syntyy valosta inspiroitunutta taidetta ja valotaidetta, ihmisiä

aktivoivia valaistusratkaisuja sekä iloa tuottavia kokemuksia ja tapahtumia (12).

Lapinlahti

Lapinlahdella on vahvat juuret kulttuuripitäjänä Halosten laajan taiteilijasuvun ja monipuolisten kulttuuritoimijoiden ansiosta. Taidekadun varrella on myös hieno kokoelma maamme ykkösrivin kuvanveistäjien teoksia. Lapinlahdelta löytyvät muun muassa Suomen Asutuseumio, Luova Puu, Väärnin Pappila sekä alueellisesti toimiva Arkkitehtuuri- ja ympäristökulttuurikoulu Lastu. Lapinlahdella toimii myös ammatillisesti hoidettu Taidemuseo Eemil sekä Lapinlahden Taidevalu Oy. Lapinlahdelle suuntautuva matkailu on paljolti kulttuurimatkailua. Lapinlahden Juusto- ja viinijuhat on mielenkiintoinen esimerkki kunnan, vapaaehtois- ja yritystoimijoiden yhteistyöstä: Kunta tarjoaa kulttuurikoordinaattorin työaikaa ja yhdistys toimii pääjärjestäjänä. Lapinlahdella toimii myös useita taiteilijoita. Vuosittain syyskuussa järjestetään Kaskikuusen Kansalaisopiston koordinoima taiteiden ilta, Aikataika. Toukokuussa järjestetään vastaavasti Toukotaika Varpaisjärvellä. Lapinlahdella on paljon kulttuurin saralla toimivia järjestöjä sekä kulttuuriin liittyviä yrityksiä. Myös Pohjois-Savon kansallismaisema Väisälänmäki sijaitsee Lapinlahdella. Lapinlahdella toimii myös Varpaisjärven kotiseutumuseo, Hevosajoneuvomuseo Hepola, Palomuseo ja Bassin kirkkomuseo/Lapinlahden sakastimuseo.

Leppävirta

Leppävirran kulttuuri on monipuolista ja monitoimijaisista. Kunnan omien ja sen tukemien toimijoiden, seurakunnan, yritysten ja yhdistysten tuottamana Leppävirralla on vireä tapahtuma-, konsertti- ja teatte-

ritarjonta. Suurimmille klassisen musiikin konserteille akustiikaltaan upea Leppävirran kirkko on haluttu kohde, kamarimusiikille Vanha Pappila. Kevyemmät keikat ja tapahtumat järjestetään Vesileppiksessä. Esimerkiksi kylmimmän talven keskellä TWUF eli Tropical Winter Ukulele Festival valtaa paikan ja Muumi-jääluola on myös osoittautunut korkealaatuiseksi ja suosituksi matkailukohteeksi. Viime vuosina kehitys on ollut vahvaa: Konnustupa, Alapihan kartano, Villa Walle ja uusimpana maailman suurin Tatuointimuseo ovat tuoneet elämää ja monipuolisuutta Leppävirran kulttuuritarjontaan. Leppävirralla toimii myös Pajaharjun muatila museo ja Maamoottorimuseo.

Koko kunnan alueella kulttuurin moottoreina toimivat aktiiviset kylät. Kunta tukee kulttuuria avustuksilla. Kulttuuri ja vapaa-aikalautakunnan avustukset ovat nousseet merkittävästi viime vuosina. Leppävirta tekee alueellista yhteistyötä mm. tuemalla Joroisten Musiikkipäivien konsertteja, ostamalla lastenkulttuuripalvelut Lastenkulttuurikeskus Versolta ja taiteen perusopetus Sisä-Savon kansalaisopistosta ja Soisalo-opistosta. Leppävirran kunnan kotiseutumuseo on avoinna kesäisin, verkossa ja tilauksesta koko vuoden. Kunnan taidekokoelmaa on pysyvästi esillä kunnantalolla ja muissa julkisissa kohteissa sekä verkossa. Kirjaston kotiseutukokoelmaan on tallennettu merkittävä osa myös museon materiaalia ja noin 7000 kuvan valokuvakokoelmaa viedään Finnaan Museoviraston tukemalla hankkeella. Suurin osa kunnan itse tuottamasta kulttuuritarjonnasta on asiakkaille maksutonta.

Pielavesi

Pielavedellä on monipuolista kulttuuritarjontaa. Pielavedeltä löytyy Urho Kaleva Kekkonen synnyinkoti Lepikon torppa ja Kekkonen historiaan liittyen on pe-

rustettu myös AR-kierros. Kotiseutumuseo on suosittu vierailukohde kesäisin. EMuseo-mobiilioppaat palvelevat myös museoiden ollessa kiinni. Pielavedellä virtuaalisen kulttuurituotannon palvelut nähdään potentiaalina.

Pielaveden Suojala tarjoaa tilaa jopa 300 hengen tapahtumille. Kesäteatteritoiminta on aktiivista. Kirjasto palvelee paikkakuntalaisia ja vierailijoita muun muassa etätyöpisteiden, monipuolisten lainauspalvelujen, luentojen ja vaihtuvien näyttelyjen merkeissä. Rantapolulla voi ihailia Pielaveden kaunista luontoa ja ympäristötaidetta. Pielavettä voisi mainostaa mökkikuntana: Kunnassa n. 4500 asukasta ja 1500 mökkiä. Pielaveden vahvuudeksi mainitaan myös ketterä ja innovatiivinen päätöksentekokulttuuri.

Rautalampi

Rautalammilla on todella pitkät, elävät perinteet, maine kulttuuripitäjänä sekä merkittävää kulttuuriympäristöä. Rautalammin vahvuuksia ovat kulttuurimyönteinen ilmapiiri, aktiiviset yhdistykset, osallistuvat kuntalaiset ja talkoohenki, josta merkittävin osoitus on syyskuiset Pestuumarkkinat oheistapahtumineen. Myös Koko kylän talkoopäivä sekä Koko kylän joulukalenteri toteutuvat kansalaislähtöisesti ja yhteisöllisesti. Vahvoja kulttuurin osa-alueita ovat musiikki, teatteri, kirjallisuus ja kuvataide. Ratsastuslukio ja sen Satulateatterin vuosittainen musiikkinäytelmä on upea suurponnistus, joka tehdään käsikirjoitusta myöten lukion omin voimin. Historiallisten pukujen harrastuneisuus elävöittää Rautalammin tapahtumia, ja käyskenteleepä raitilla ajoittain historiallinen John Morton -hahmokin. Vesistöjen ympäröimän Rautalammin luontoyhteys on vankka, mistä kertovat esim. varhaiskasvatuksen metsäeskarit, kohtauspaikaksi rakentuva Käpynä-kota, puulajipuisto sekä Etelä-Konne-

veden kansallispuiston suosio. Rautalammin ylpeys on ammatillisesti hoidettu museo, mikä on harvinaisuus pienessä kunnassa. Kulttuuritoiminnan kannalta tärkeitä tiloja ovat mm. kirjastotalo, maamme suurimpiin kuuluva puukirkko, Työväentalo, Kerkonkosken Seuratalo, Kerkonkosken Wanha Mylly sekä Mattila.

Rautavaara

Rautavaara on Pohjois-Savon toiseksi pienin kunta, joka on huomattavasti kokoaan suurempi kulttuurin saralla. Rautavaaran Nuorisosirkus, joka esiintyy ja pitää sirkuskouluja Pohjois-Savon, Pohjois-Karjalan ja Kainuun alueella, on palkittu laadukkaasta toiminnastaan. Rautavaaran Teatterin esitykset tuovat paljon vierailijoitakin kuntaan: vuosittain kesäteatterissa on kävijöitä satoja enemmän kuin kunnassa asukkaita. Teatterin katsomo ja näyttämö ovat kateutut ja lavan takaa aukeaa kaunis jokivarren maisema. Suuri vahvuus ovat myös yksityiset museot. Rautavaaralla on kolme yksityishenkilön pitämää museota: Jukka Muukan Ylä-Luostan Mopomuseo, Jukka Lappalaisen Keräilymuseo ja Rauni Pursiaisen Kotiseutumuseo. Jukka Lappalainen on myös ITE-taiteilija. Rautavaaralla on vahva yhdessä tekemisen kulttuuri, jossa yhdistykset talkoovoimin järjestävät tapahtumia. Rautavaara-päivät järjestetään vuosittain heinäkuun alussa talkooperiaatteella, samoin Rautavaaran Venetsialaiset venevalkamassa elokuun lopulla. Kulttuuritoimi järjestää kuntalaisille kulttuuriesityksiä sekä teatteri- tai konserttiretken ja elokuvaretken vuosittain. Monitoimitalo tarjoaa tilaa kulttuuriesityksille liikunnan ja nuorisotoiminnan lisäksi. Tiilikjärven kansallispuistossa pääsee nauttimaan muun muassa upeista hiekkarannoista ja suomalaisemista.

Siilinjärvi

Siilinjärvellä sijaitsee uniikki Harjamäen sairaalamuseo, joka sijaitsee kulttuurihistoriallisesti arvokkaalla entisellä sairaala-alueella. Myös Pöljän kotiseutumuseo on löytämisen arvoinen helmi vilkkaasti liikennöidyn 5-tien varrella. Asutushistoria ulottuu kivikauteen asti, minkä aikaisia löydöksiä voi nähdä kotiseutumuseolla. Siilinjärvellä kulttuuripalveluita tuottavat kirjasto, kansalaisopisto, kulttuuritoimi, Kuopion Konservatorion Siilinjärven toimipiste ja runsas määrä yhdistyksiä sekä eri seurakunnat.

Siilinjärvellä on aktiivisia, kulttuuritoimintaan vihkiytyneitä yhdistystoimijoita. Erityisesti kesäaikaan tapahtumia on runsaasti, joiden toteuttamisessa talkoo- ja vapaaehtoistyöllä on suuri rooli. Siilifolk on vakiinnuttanut paikkansa kansanmusiikkiin profiloituneena festivaalina. Siilinjärven Teatteri on tuottanut viime vuosina kesä- ja talvinäytelmän. Kesäesitykset nähdään kauniissa Mäntyranan ulkoilmateatterissa. Teatteriryhmä Vivates on tuottanut mielenkiintoisia koko perheen näytelmiä ja paikallishistoriasta kertovia esityksiä. Tiloja kulttuurille löytyy esimerkiksi kouluilta, srk:n toimitiloista sekä yrityksiltä että yhdistyksiltä. Kirjastolla on ympäri vuoden näyttelyitä Artsi-tilassa.

Kunta pystyy tukemaan toimijoita käytännön asioissa varsin ketterästi ja vastavuoroisen toiminnan kehittämisen kynnyks on matala. Pitkäaikaisten siilinjärveläisten keskuudessa vallitsee syvä kotiseuturakkaus ja paikallista osaamista halutaan tuoda voimakkaasti esiin.

Sonkajärvi

Sonkajärvi tunnetaan parhaiten Eukonkannon MM-kisoista. Muita paikkakunnan tapahtumia ovat heinäkuinen Sonkajärvi Soi -musiikkitapahtuma ja Rutakon Taikayö elokuun viimeisenä perjantaina. Sonkajärvi Soi -tapahtumaan sisältyvä Sonkajärvi Soi -musiikkileiri toteutetaan yhdessä kansalaisopiston kanssa. Sonkajärvi on järjestänyt myös nuorten Henkiset kilpailut jo viidenkymmenen vuoden ajan. Harrastajateatteritoimintaa järjestävät Paisuan Tuajamateatteri ja Jyrkän ruukin kesäteatteri. Sonkajärven Pelimannit toimivat kansalaisopiston alaisuudessa.

Taidenäyttelytoiminta on aktiivista Sonkajärven kirjastotalon näyttelysalissa sekä kesäisin 1800-luvulta peräisin olevassa Jyrkän ruukin masuunirakennuksessa, joka tarjoaa tiloja myös teatteriesityksille ja konserteille. Kansainvälinen Pullomuseo on toiminut Sonkajärvellä vuodesta 1986 lähtien. Kotiseututalo toimii sekä kotiseutumuseona että yhdistysten kokoontumispaikkana.

Sonkajärven kunta ostaa oppilaspaikkoja Ylä-Savon musiikkiopistosta, jossa sonkajärveläisten lasten ja nuorten on mahdollista opiskella. Kulttuuritoimi järjestää paikkakunnalla kaikenikäisille kuntalaisille niin teatteriesityksiä kuin konserttejakin.

Suonenjoki

Suonenjoki on maankuulu mansikkakaupunki, jonka kulttuuritarjonta on monipuolista. Kaupungin kulttuuripalveluiden lisäksi tapahtumia järjestävät paikalliset yhdistykset ja muut toimijat. Suonenjoen Mansikkakarnevaalit on yksi Suomen vanhimmista ja tunnetuimmista kesätapahtumista. Muita vuosittaisia tapahtumia ovat mm. monen toimijan yhteistyönä järjestettävä Taiteiden yö sekä Joulun avaus. Keskellä

kaupunkia sijaitsee kirjasto, ja sen alakerrassa Kellarikalleria. Kellarikalleria on kulttuuripalveluiden ylläpitämä näyttely-, tapahtuma- ja kulttuuritila, jossa on vaihtuvien näyttelyiden lisäksi tapahtumia ympäri vuoden. Suonenjoen museokohteista kaksi on avoinna kesäaikaan, idyllisellä Kolikkoinmäen alueella sijaitseva Kolikkoinmäen työläiskotimuseo sekä Kotiseutumuseo. Kuivataipaleen museokanavaan voi omatoimisesti tutustua ympäri vuoden. Kulttuuripalvelut pitävät yllä myös Suonenjoen museoiden lisäksi kotiseutuarkistoa sekä kaupungin taidekokoelmia. Kaupungin kulttuurikasvatussuunnitelma päivitettiin vuoden 2022 alussa.

Tervo

Kotiseuturakkaus ja perinteen vaaliminen innostaa monia tervolaisia. Kotiseutuarkistot toimivat paikallisena muistina ja ovat merkittävä paikallinen voimavara ja kulttuurihistoriallinen pääoma. Eerikkalan tilalle vanhoihin aittoihin on sijoitettu vanhaa tervolaista esineistöä, työkaluja, huonekaluja ja tarpeistoa, joista suuri osa on saatu lahjoituksina tervolaisilta lahjoittajilta. Vanhaan vuosisadan alun sotahistoriaan voi tutustua Vallikankaalla.

Tervossa kulttuuritapahtumista pääsee nauttimaan muun muassa Eerikkalan vanhan Kievarituvan, museoaittojen ja golf-kenttien miljöössä, Tervon kirkossa ja Nuorisotalo Mantulla.

Sisä-Savon Sävelet ry järjestää yhteistyökumppaneidensa kanssa konsertteja ja monipuolisia kulttuuritapahtumia. Koululaiskonsertit toteutetaan Sisä-Savon kuntien yhteisellä kiertueella. Kansalaisopiston lisäksi kulttuuritarjontaa rikastuttavat tervolaiset yhdistykset. Kuvataiteen harrastajien määrä on lisääntynyt ja vapaaehtoistyö on voimissaan, kun ihmiset innostuvat.

Tuusniemi

Tuusniemi juhli 150-vuotista historiaansa vuonna 2020 ja sen tiimoilta Tuusniemellä kuvattiin Tuusniemen perustamisesta kertova fiktiivinen Duus-yhteisöelokuva 2020, jonka jälkeen Tuusniemen perustajan saaga on jatkettu mm. Duus-tube -youtubesarjassa. Kansalaisopiston ja kirjaston merkitys tuusniemeläisille on suuri. Molempia käytetään tilastollisesti enemmän kuin monessa muussa kunnassa. Monenmoisia toistuvia kulttuuritapahtumia järjestetään eri puolilla kuntaa, kuten tuusratioita, lauluiltoja, kyläjuhlia, markkinoita, kesäkauden avajaisia ja päättäjäisiä. Tuusniemellä toimii Tuusniemen kotiseutumuseo.

Toimiva yhteistyö hallintokuntien välillä, sekä mukaton päätöksentekokulttuuri edistävät kulttuurielämää. Yhteistyö Kaavin kanssa tukee muun muassa koulutuspalveluiden toteutumista. Yhteisöllisyys ja aktiivinen järjestötoiminta ovat toiminnan tae: Tuusniemeltä löytyy paljon aktiivisesti toimivia järjestöjä, erityisesti kylä- ja eläkeläisyhdistyksiä. Tuusniemeltä löytyy myös mielenkiintoisia luontokohteita, muun muassa Seinävuoren rotkolaakso, ja niitä hyödynnetään eri tavoin myös kulttuuritapahtumissa ja -tuoksissa.

Varkaus

Varkaus on värikäs kulttuurikaupunki – ihan omanlainen. Teollinen kulttuuriperintö ja rakennetut kulttuuriympäristöt tarjoavat koettavaa jo kaduilla kulkiessa niin Vanhassa Varkaudessa kuin muuallakin. Museot ja näyttelyt kutsuvat kävijöitä mielenkiintoisilla vaihtuvilla sisällöillään. Varkaudesta löytyvät kaupungin ylläpitämät Varkauden museo, Varkauden taidemuseo ja Taipaleen kanavamuseo, joiden lisäksi kaupungissa

on mielenkiintoisia erikoismuseoita ja gallerioita, kuten Mekaanisen musiikin museo, Tatuointimuseo, Taidekeskus Väinölä. Varkaudesta löytyy myös Kangaslammin koti- ja koulumuseo. Varkauden teatteri on Itä-Suomen ilopilleri, joka on tarjonnut elämyksiä vuodesta 1913 alkaen.

Varkaus on tunnettu lastenkulttuuristaan ja Vekara-Varkaus-festivaalia on vietetty jo vuosikymmenten ajan. Yhdistysväki ja taiteen vapaa kenttä ovat varkauteen kulttuurielämän kulmakiviä, jotka tekevät taiteen ja kulttuurin elämykset mahdolliseksi ympäri vuoden. Soisalo-opisto tarjoaa paljon mahdollisuuksia kulttuurin harrastamiselle ja tuottaa myös erilaisia kulttuuritapahtumia, kuten näyttelyitä ja esityksiä.

Varkaus näytti positiivista esimerkkiä herättämällä kunnan kulttuuritoimen eloon vuosien 2021-22 aikana uusilla henkilöresursseilla ja hallinnollisilla järjestelyillä. Erityisen toimivana Varkaudessa nostetaan esiin ketterä yhteistyö niin sisäisesti kuin verkostojen avulla. Tästä osoituksena ovat esimerkiksi harrastakotona.fi -sivusto, Piipun juurella -kokoelmasivusto ja laivadata.fi -sivusto, joka kokoaa tietoa laivojen historiasta. Kulttuurikasvatussuunnitelma Kulttuuriketjua toteutetaan seudullisessa yhteistyössä museoiden, kirjastojen, nuorisopalveluiden, Soisalo-opiston ja Lastenkulttuurikeskus Verson kanssa. Seutukunnalla on myös yhteinen kulttuuriympäristöportaali Saranat.fi.

Vesanto

Vesanto on vanha musiikkipitäjä ja musiikki onkin mukana monissa eri tapahtumissa Vesannolla. Karttulan, Tervon, Keiteleen ja Vesannon koululaisille tarkoitettu Kalervo Hämäläisen musiikkikilpailu järjestetään vuosittain keväällä. Yhteisöllisyys on voimissaan Vesannolla ja toimialojen välinen yhteistyö toimii. Vesannol-

la on Yhdessä eteenpäin -toimintamalli sotejärjestöjen ja seurakunnan kanssa, jossa mukana myöskin mm. Vesannon Musiikinystävät. Kirjasto ja kulttuuritoimi järjestävät kulttuuritapahtumia muun muassa varhaiskasvatuksen väelle ja koululle. Lisäksi kulttuuria viedään ikäihmisten palveluasumisyksiköihin.

Tapahtumatiloja Vesannolla tarjoaa liikuntahalli (500 henkilöä). Vesannolle valmistui myös uusi hirsikoulu, jonka 100 hengen auditorio mahdollistaa muun muassa elokuvatoiminnan. Niiniveden nuorisoseurantalo (Tervon ja Keiteleen suuntaan) ja kesällä Asinsalmen lava voivat palvella tapahtumatiloina. Länsi-Vesannon kylällä on myöskin nuorisoseurantalo, jossa on monenlaista toimintaa kesäaikana. Vesannolta löytyy muun muassa aktiivista harrastajateatteritoimintaa ja toimii myös useampi kuvataiteeseen erikoistunut taiteilija. Vesannolla toimii kesäisin torpparimuseo, jota ylläpitää Vesannon Kotiseutuyhdistys.

Vieremä

Vieremä on kulttuuripitäjä, jonka vahvuuksia ovat yhteisöllisyys, yhteen hiileen puhaltaminen ja talkoohenki. Kirjailijat Juhani Aho ja Kauppi-Heikki ovat vaikuttaneet Vieremällä. Myös runoilija Kalervo Horstamo, kuvanveistäjä Eva Ryyänen, kuvataiteilija Jaakko Rönkkö ja valtionpäämies Petter Kumpulainen ovat tuoneet kulttuurin monipuolisuutta esille Vieremällä. Kulttuurimäellä sijaitsevan kotiseutumuseon mittava esineistö liittyy pääasiassa metsätyöhön, ja pihapiiri toimii näyttämönä jokavuotiselle Kulttuurimäen joululle.

Vieremän kulttuuripalveluiden tuottajina toimivat kansalaisopisto, kirjasto, kulttuuritoimi, liikuntatoimi, matkailutoimi ja nuorisotoimi. Kulttuuritoimi tarjoaa mahdollisuuden eri-ikäisille kuntalaisille tutustua monipuolisesti kulttuuriin. Yhdessä eri järjestöjen, yhteisöjen ja yritysten kanssa järjestetään kuntalaisille kulttuuritilaisuuksia, näyttelyitä, kursitoimintaa ja retkiä. Tiloja kulttuurille tarjoaa muun muassa Rientola, jonka myötä musiikkikulttuuri vilkastunut. Myös uusi tori ja vasta-avattu Iivon Areena sekä lukuisat kylätalot tarjoavat tiloja kulttuuritapahtumille. Vieremällä urheilukulttuuri on vahvaa. Kulttuuriavustuksia jaetaan sivistyslautakunnan kautta. Vieremältä löytyy myös Valkeisten vanha koulu ja kansakoulumuseo.

Taiteilua Siilinjärven perhetalolla.

Kulttuurihyvinvointisuunnitelmat

Ikääntyneet

TAVOITE	TOIMENPIDE	KEINOT	TOIMIJAT
lääkkäät ovat toimintakykyisiä pidempään	Tuetaan ikääntyneen omatoimisuutta omassa elinpiirissään ja tarjotaan ennaltaehkäisevää ja toimintakykyä ylläpitävää taide- ja kulttuuritoimintaa eri toimintaympäristöissä	Viestitään ikääntyneille, omaisille ja sote-henkilökunnalle kulttuurin merkityksestä arjessa ja kulttuurin hyvinvointivaikutuksista.	Kunnat, Pohjois-Savon kulttuurihyvinvointiverkosto, kulttuuritoimijat, HVA
		Tuotetaan ikäystävällisiä kulttuuripalveluja monipuolisesti ikääntyneen kotiin, lähelle kotia, lähelle ja osaksi muita palveluja sekä kulttuurikohteisiin.	Kunnat, Kulttuuritoimijat
	Tunnistetaan ikääntyneiden asiakassegmentit	Tarjotaan oikea-aikaista ja sisältöistä kulttuuri- ja taidetoimintaa eri asiakassegmenteille.	Kunnat, Kulttuuritoimijat, HVA
	Kulttuuri mukana ikäneuvonnassa, palveluohjauksessa ja elintapaohjauksessa.	Kehitetään kulttuurin palvelutarjotin ja kulttuurilähete. Kulttuurihyvinvointipalvelut osaksi palveluohjauksen sisältöä.	Kunnat, Kulttuuritoimijat, HVA
	Etsivä ja löytävä kulttuurinen vanhustyö on rakenteissa	Kartoitetaan miten etsivä ja löytävä kulttuurinen vanhustyö on osana ikääntyneiden kanssa työskentelevien työnkuvia	Kunnat, HVA
	Taide ja kulttuuri kuntoutuksen ja terapian muotoina	Tuetaan ikääntyneen kulttuurista arkikuntoutusta tarjoamalla taide- ja kulttuurisisältöjä lähelle kotia.	kunnat, kulttuuritoimijat, HVA
		Kartoitetaan kulttuurisen kuntoutuksen ja taideterapioiden palveluntuottajat palvelutarjottimeen.	taideterapiota tarjoavat yritykset, kulttuuritoimijat
	Omaishoitajien hyvinvointia tuetaan taide- ja kulttuuritoiminnalla	Tuotetaan kulttuuri- ja taidesisältöjä omaishoitajille.	Kunnat, Kulttuuritoimijat, HVA
Kulttuuripalvelut ovat saavutettavia ja yhdenvertaisia, saavutettavuus lisääntyy	Digitaaliset taide- ja kulttuurisisällöt	Tuotetaan tapahtumista ja tilaisuuksista tallenteita ja striimauksia. Kulttuuri- ja taidesisällöt ovat mukana ikääntyneiden etäpäiväryhmätoiminnassa.	Kunnat, kulttuuritoimijat, HVA
	Kulttuurin digitaalinen palvelutarjotin	Kartoitetaan ikääntyneille suunnatut kulttuuri- ja taidepalvelut alueellisesti ja tuotteistetaan palvelut palvelutarjottimeen.	Kunnat, kulttuuritoimijat
	Kulttuurikohteet ja tapahtumat ovat esteettömiä	Lisätään kulttuuritoimijoiden ja tilan omistajien tietoa esteettömyydestä.	Kunnat, kulttuuritoimijat
		Kehitetään mahdollisuuksia liikuttaa ikääntyneitä kulttuurin pariin esim. kulttuuribussi. Kehitetään mahdollisuuksia tuoda kulttuuripalveluja lähelle ikääntynyttä esim. Senioripaku	Kunnat, kulttuuritoimijat
	Kulttuurinen työote etsivässä kulttuurisessa vanhustyössä ja hoivatyössä sekä koulutuksessa	Ylläpidetään kulttuuriyhdyshenkilöverkostoa ikäkeskuksen palveluissa. Lisätään sote-henkilöstön kulttuurista ymmärrystä, osaamista ja koulutusta. Tarjotaan kulttuurihyvinvointipalveluja työhyvinvointisisällöiksi ikääntyneiden kanssa työskenteleville.	HVA, kunnat, kulttuuritoimijat
	Kulttuurikirjaaminen sote-dokumentteihin	Otetaan käyttöön iäkkäiden kulttuurinen henkilöprofiili iäkkäiden ympärivuorokautisen hoidon InterRAI LTCF -välineessä.	HVA
lääkkäiden osallisuus vahvistuu ja yksinäisyys vähenee	Luodaan etsivän ja löytävän kulttuurisen vanhustyön toimintamalli	Kartoitetaan etsivän kulttuurisen vanhustyön rakenteet.	Kunnat
		Ohjataan yksinäinen ikääntynyt hänelle sopivan kulttuuritarjonnan pariin.	HVA, kunnat
		Toiminnassa huomioidaan osallisuus ja yhteisöllisyys.	kaikki kulttuurihyvinvointipalveluja tuottavat
Kulttuurinen vapaaehtoistoiminta kehittyy	Kulttuuriluotsitoiminta	Kehitetään ja laajennetaan Kulttuuriluotsitoimintaa yhä useampaan kuntaan. Lisätään viestintää.	Kunnat, järjestöt
Palvelut toteutetaan sosiaalisesti ja taloudellisesti kestäväällä tavalla	Pohjois-Savon kulttuurialusta/palvelutarjotin	Kartoitetaan ikääntyneille suunnatut kulttuuri- ja taidepalvelut alueellisesti ja tuotteistetaan palvelut palvelutarjottimeen.	Kunnat, kulttuuritoimijat
	Kulttuuriläheteellä ohjataan asiakas kulttuuripalveluiden ääreen.	Luodaan kulttuurilähete-toimintamalli yhdessä HVA:n kanssa.	HVA, kunnat
	Yhdyspintatyölle Hyvinvointialueella luodaan /vahvistetaan rakenne ja toimintamalli Ikäkeskuksen palveluntuottajien ja kulttuuritoimijoiden välille.	Mallinnetaan kulttuurisen vanhustyön ja ikäystävällisen kulttuurin palvelupolut ja sovitaan yhteistyöstä ja rooleista.	Kunnat, Pohjois-Savonkulttuurihyvinvointiverkosto

Lapset ja nuoret

TAVOITE	TOIMENPIDE	KEINOT	TOIMIJAT
Lasten, nuorten ja perheiden palvelut yhdenvertaisesti saavutettavaksi	Kannustamme jokaista osallistumaan avoimeen perheille suunnattuun lastenkulttuuriin.	Monikanavainen viestintä: somet, perinteinen media, julisteet, ammattilaisilta saatavat kulttuurilähteet.	kunnat, lastenkulttuurikeskukset, hyte-toimijat
	Varmistamme riittävät resurssit varhaiskasvatuksessa ja koulussa tapahtuvaan toimintaan. Päiväkodit ja koulut ovat arjen kulttuurikeskuksia.	Kuntien talousarviossa varattava riittävät resurssit, lisäksi OKM ja muiden rahoitusten haku.	kunnat, lastenkulttuurikeskukset
	Toteutamme erilaisia lapsille, nuorille ja perheille suunnattuja työpajoja, esityksiä, näyttelyitä ja projekteja.	Toteutamme erilaisia lapsille, nuorille ja perheille suunnattuja työpajoja, esityksiä, näyttelyitä ja projekteja.	kunnat, lastenkulttuurikeskukset
	Viestimme innostavasti, monikanavaisesti ja saavutettavasti. Teemme toiminnan näkyväksi niin kohderyhmälle kuin päättäjille.	Huomioidaan viestinnässä asiakaslähtöisyys ja saavutettavuus. Viestitään aktiivisesti.	kunnat, lastenkulttuurikeskukset
	Kiinnitämme huomiota esteettömyyteen ja yhdenvertaiseen kohtaamiseen taustasta riippumatta.	Toiminnan tukena käytetään erilaisia saavutettavuusoppaita, kuten Saavutettava taideharrastus.	kunnat, lastenkulttuurikeskukset
	Hyödynnämme digitaalisuutta saavutettavuuden parantamisessa.	Tuotetaan verkkoon kulttuurisisältöjä, jotta myös alueellinen saavutettavuus paranee. Viestitään olemassa olevista verkkosisällöistä, kuten harrastakotona.fi.	kunnat, lastenkulttuurikeskukset
Kulttuurikasvatus- suunnitelmien laajentaminen	Otamme kulttuurikasvatussuunnitelman käyttöön jokaisessa kunnassa	Yhteistyö kuntien kulttuuritoimijoiden, lastenkulttuurikeskusten ja perusopetuksen kesken. www.kulttuurikasvatussuunnitelma.fi	kunnat
	Laajennamme kulttuurikasvatussuunnitelmat varhaiskasvatukseen	Yhteistyö kuntien kulttuuritoimijoiden, lastenkulttuurikeskusten ja varhaiskasvatuksen kesken.	kunnat
Osallisuus on mukana kaikkien palveluiden rakenteissa	Luodaan maakunnallinen toimintamalli osallisuuden tukemiseksi kulttuuripalveluissa (toiminnan suunnittelu, lapsi- ja nuorilähtöinen toteuttaminen, arviointi, kehittäminen)	Osallisuustyön asiantuntijat auttavat kulttuuritoimijoita tekemään toiminnasta yhä lapsilähtöisempää ja osallistavampaa.	kunnat
	Kyselyt, kohderyhmän haastattelut, havainnointi ja aktiivinen hiljaisiinkin signaaleihin reagointi suuntaavat toimintaa	Kuntalaiskyselyt antavat suuntaviivoja toiminnan suunnitteluun. Mahdollisimman monesta toimintamuodosta kerätään palautetta. Seurataan kentän ajankohtaisia asioita ja reagoidaan niihin mukauttamalla toimintaa.	kunnat
Jokainen lapsi ja nuori saa halutessaan harrastaa mieleistään, laadukkaasti ohjattua taide- ja kulttuuriharrastusta	Harrastamisen Suomen malli	Kunnat hakevat Harrastamisen Suomen malliin mukaan vuosittain keväisin. Kunnat voivat hakea myös yhteishankkeita. https://harrastamisensuomenmalli.fi	kunnat, lastenkulttuurikeskukset, perusopetus
	koulujen kerhotoiminnan kulttuurisisällöt	Kunnissa käydään aktiivista vuoropuhelua koulujen kerhotoiminnasta vastaavien kanssa, jotta siellä tarjotaan myös kulttuurisisältöjä.	kunnat / perusopetus
	Taiteen perusopetuksen vapaaoppilaspaidat	Taiteen perusopetuksen tuottajat tarjoavat kuntalaisille tuloihin perustuvia vapaaoppilaspaidkoja.	kunnat, tpo
Monilukutaidon vahvistaminen kulttuurin keinoin	Luodaan ja vahvistetaan lukutaitotyön rakenteita (esim. yhteistyön rakenteet)	Yhteistyö eri toimijoiden kesken, yhteiset tavoitteet ja suunnitelmallinen yhteistoiminta.	kunnat, kirjastot, perusopetus, varhaiskasvatus, lastenkulttuurikeskukset
	Vahvistetaan monilukutaito-osaamista	Kansallisen lukutaitostrategian mukaisesti toimenpiteitä: https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/kansallinen-lukutaitostrategia-2030	kunnat, kirjastot, perusopetus, varhaiskasvatus, lastenkulttuurikeskukset
	Innostetaan lukemaan ja monipuolistetaan lukutaitoa	Satutuokiot, kirjavinkkauskäytännöt, kulttuurikasvatussuunnitelmat	kunnat, kirjastot, perusopetus, varhaiskasvatus, lastenkulttuurikeskukset
Sosiaali- ja terveystalveluissa on saatavilla kulttuurihyvinvointipalveluja	Hyödynnämme taidetta ja kulttuuria sekä taidelähtöisiä menetelmiä lapsille, nuorille ja perheille suunnatuissa sote-palveluissa (mm. neuvola, perhetyö).	Esim. Taideneuvola-toiminta: https://www.versoverkko.fi/taideneuvola-2	Hyvinvointialue, kunnat
	Varmistamme moniammatillisen ja poikkihallinnollisen yhteistyön toimivuuden	Kirjataan yhteistyön käytännöt kuntien ja hyvinvointialueiden strategisiin asiakirjoihin	Hyvinvointialue, kunnat
	Asiakkaita ohjataan kulttuuritoiminnan pariin esim. kulttuurilähteellä	Kulttuurilähteen käyttöönotto, koulutukset ja ylläpito, esim. https://www.versoverkko.fi/laku-lahete	Hyvinvointialue, kunnat

Työikäiset

TAVOITE	TOIMENPIDE	KEINOT	TOIMIJAT
Osallisuus ja vanhemmuus vahvistuvat	Tarjotaan kulttuuri- ja taideharrastuksia	Aikuisten taiteenperusopetus.	Kunnat, kulttuuritoimijat
	Pohjois-Savon kokemuksellinen hyvinvointikysely	Kartoitetaan työikäisten omakohtaista kokemusta hyvinvoinnin kohentumisesta /lisääntymisestä kulttuurihyvinvoinnin keinoin Pohjois-Savon kokemuksellisessa hyvinvointikyselyssä	HVA:n hyvinvointikoordinaattorit, kunnat
	Asukas- ja asiakasraadit, asiakaskyselyt		Kunnat, kulttuuritoimijat, järjestöt
	Vanhemmuuden tuen menetelmiin taidetta ja kulttuuria	taidenevola, perhekerhot ja -kahvilat, avoin päiväkot	hva, kunnat, järjestöt, seurakunnat
	Perheille avoin taide- ja kulttuuritoiminta	Tarjotaan perheille yhteisiä harrastuksia, tekemistä ja tapahtumia. Kannustetaan luovaan yhdessä tekemiseen myös kotona.	seurakunnat, järjestöt kulttuuritoimijat, kunnat
Itsestä huolehtiminen, terveelliset elintavat ja mielen hyvinvointi vahvistuu	Kulttuuri mukana palveluohjauksessa ja elintapaohjauksessa.	Kehitetään kulttuurin palvelutarjotin ja kulttuurilähete. Kulttuurihyvinvointipalvelut osaksi palveluohjauksen sisältöä.	Kunnat, Kulttuuritoimijat, HVA
		Kulttuurihyvinvointi osaksi Hyvän mielen työpaikka -materiaalia sekä Mielenterveyden ea-koulutusta.	
	Taide ja kulttuuri kuntoutuksen ja terapian muotoina	Kartoitetaan kulttuurisen kuntoutuksen ja taideterapioiden palveluntuottajat palvelutarjottimeen.	taideterapiota tarjoavat yritykset, kulttuuritoimijat
	Viestitään kult.toimintaan osallistumisen hyvinvointi- ja terveysvaikutuksista		
Kulttuuripalvelut ovat saavutettavia ja yhdenvertaisia	Kaikukortti	Viedään eteenpäin Kaikukortin käyttöönottoa maakunnassa.	
	Kulttuurilähete	Luodaan kulttuurilähete-toimintamalli yhdessä HVA:n kanssa.	Kunnat, HVA, kulttuuritoimijat
	Digitaaliset taide- ja kulttuurisisällöt	Tuotetaan tapahtumista ja tilaisuuksista tallenteita ja striimauksia.	Kunnat, kulttuuritoimijat, HVA
	Kulttuurin digitaalinen palvelutarjotin	Kartoitetaan kulttuuri- ja taidepalvelut alueellisesti ja tuotteistetaan palvelut palvelutarjottimeen	Kunnat, kulttuuritoimijat
	Kulttuurikohteet ja tapahtumat ovat esteettömiä ja saavutettavia	Lisätään kulttuuritoimijoiden ja tilan omistajien tietoa esteettömyydestä.	Kunnat, kulttuuritoimijat
		Kehitetään mahdollisuuksia liikuttaa kauempana palveluista asuvia kulttuuri pariin esim. Kulttuuribussi. Kehitetään mahdollisuuksia tuoda kulttuuripalveluja lähelle esim. Senioripaku tai Kulttuuri kylässä.	Kunnat, kulttuuritoimijat
Kulttuurinen vapaaehtoistoiminta kehittyy	Kulttuuriluotsitoiminta	Kehitetään ja laajennetaan Kulttuuriluotsitoimintaa yhä useampaan kuntaan. Lisätään viestintää.	Kunnat, järjestöt, kulttuuritoimijat

Esimerkkejä käytännön toimenpiteistä

Seuraavissa luvuissa esitellään strategian teemoja konkretisoivia, jo käytännössä kokeiltuja toimenpiteitä esimerkinomaisesti. Esimerkkejä pyritään täydentämään strategian jalkautustyön edistyessä ja hyvien käytänteiden muodostuessa.

Kulttuuri kuuluu kaikille

Yhdenvertainen saavutettavuus

- Kulttuuria kylille -kiertue kesällä 2022. Avoimen palveluhaun kautta koottuja ohjelmasisältöjä tarjottiin erityisesti harvaan asuttujen seutujen omiin, usein kyläyhdistysten toteuttamiin kylätapahtumiin. Kiertue tavoitti myös heitä, jotka eivät usein hyödynnä kulttuurisisältöjä esimerkiksi haasteellisten kulkuyhteyksien vuoksi. Kiertueen yhteydessä tiedusteltiin kuntalaisten toiveita oman kunnan tai kylän kulttuurisisällöistä.
- Digitaalisuutta hyödyntävät sisällöt eri kohderyhmille: harrastakotona.fi, Kirjakantti-kirjallisuusfestivaalin osatapahtumat YouTubeissa sekä Pohjois-Savon yhteistuotantona striimatut viralliset juhlat, kuten itsenäisyyspäivän juhla.
- Kotikulmat valoissa -valoteokset tuovat valo- ja mediataiteen osaksi rakennettua ympäristöä.
- Maakunnallinen paikallismuseopäivä, kuten Pöljän kotiseutumuseon Pikku-Marjan Kesäpäivä.
- Commu, maksuton mobiilisovellus, jonka avulla voi pyytää ja antaa apua lähialueella.
- Ajantasaiset kulttuurikasvatussuunnitelmat suuntaavat kulttuurikokemuksia eri ikä- ja kohderyhmille. Harrastamisen Suomen malli mahdollistaa kulttuurin kokemista koulupäivän yhteydessä.
- Maksuttomat lainattavat materiaali- ja toimintapaketit päiväkoteihin, oppilaitoksiin, palvelutaloihin tai vapaaehtoistoimintaan esimerkiksi Kuopion museoilla sekä Lastenkulttuurikeskus Lastulla.
- Kulttuurikahvilassa kokoonnutaan monikulttuurisesti ruoanlaiton tai muun hyödyllisen yhdessäolon äärelle.

Yhteistyö ja osallisuus

- Vuosittaisten muistamisten ja Kulttuuriteko-palkintojen myöntäminen.
- Meidän Kuopio -festivaalin tuotantotuki sekä Mesenaatti-joukkorahoitus rahoittaa muiden muassa neljännen sektorin toimintaa.
- Järjestöfoorumit
- Kiertävät maakunnalliset näyttelyt
- Suomen opasliiton paikalliset oppaat rakentavat yhteistoimintaa taide- ja kulttuurikentän kanssa luoden kulttuuriosallisuutta.
- Kulttuuripaja Luode tarjoaa kaikille yli 18-vuotiaille kuopiolaisille vertaisohjattuja kaikille avoimia luovia ryhmiä ja projekteja sekä vertaisohjaajakoulutusta.
- Varkauden museoiden ja Varkauden Museonystävien järjestämä ystävänpäivän tapahtuma yhdistää kulttuurilaitoksen ja yhdistystoiminnan.
- Seurakunnan yhteisöllinen kotiruokahetki Arjen ateria yhdessä vapaaehtoisten vetämän Olohuone-toiminnan kanssa (esimerkiksi Siilinjärvi).
- Kotiseutuliiiton koordinoima ylisukupolvinen kotiseututyöhanke Mestarit ja kisällit siirtää kotiseututyötä ja perinteitä sukupolvelta toiselle (Lapinlahti, Leppävirta, Rautalampi, Pielavesi, Keitele ja Maaninka).
- Koko kylän joulukalenterissa haastetaan paikkakunnan yrityksiä, yhdistyksiä ja yksityisiä tuomaan kuhunkin joulukalenteriluokkuun oma sisältönsä (Rautalampi), Vetehiset -festivaalin valotaide- ja lukuhaasteet (Etelä-Savo).

Työtä ja elinvoimaa

Toimijoiden työn mahdollistaminen

- Palveluntarjoajia ja matkailijoita kohtauttavat digitaaliset alustat, kuten Doerz ja Live Like a Local.
- Paikalliset mobiilisovellukset: Siilinjärvi-app, Näppi by Iisalmi, TaskuWarkaus 2.0.
- Monipuolisesti palvelevat kulttuurikeskukset Kiuruvedellä ja Iisalmissa. Valtakunnallisina esimerkkeinä Turun Taiteen talo, Villa Rana Jyväskylässä tai taiteen, kulttuurin ja mielen hyvinvoinnin keskus Lapinlahden Lähde vanhassa Lapinlahden sairaalassa Helsingissä.
- Lastenkulttuurikeskus Verson keskitetty kulttuurituottajuus sekä hinnoitellut palvelupaketit.
- Kuopion Komediafestivaalin mahdollistava kummiyrityskumppanuus.
- Pirkanmaan maakunnallinen, digitaalinen välittäjäalusta.

Asenteiden muuttuminen kulttuurille myönteisemmäksi

- Viestintäkampanjoilla nostetaan esiin kulttuurin taloudellisia ja terveydellisiä hyötyjä, esimerkiksi Kulttuuri vaikuttaa -infograafit.
- Kulttuurin puolesta -haastekampanjat, kuten kulttuurikohteiden värivalaisu tai ”Kulttuurisoihtu”, joka saattelee kuorot ja taiteilijat pyörimään läpi maakunnan kulttuurin lähettiläinä.
- Kulttuuripaneelit, kuten Meidän Kuopio -festivaalin paneeli, johon osallistui kuopiolaisia poliittisia päättäjiä kaupungin ja valtakunnan tasolta sekä taide- ja kulttuurialan edustajia.
- *Poliitikon museoharjoittelu* -kampanjan perusajatus on kutsua poliitikkoja tutustumaan museon toimintaan käytännönläheisellä tavalla. Samalla tehdään näkyväksi museoiden toimintaa kulissien takana, tuodaan esille museoiden monipuolista työtä sekä koko Suomen kattavan museoverkoston yhteiskunnallista merkitystä.

Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia

Kulttuurihyvinvointi osana elämäntähtä

- Kolmannen sektorin jalkautuvat asuntoautokiertueet sekä kirjasto- ja monipalveluautot toimivat aktiivisuuden ja tiedon levittämisen apuna.
- Lasten ja nuorten kulttuurilähete, eli LAKU-lähete on ammattilaisen lapselle tai nuorelle antama velvoittamaton lähete, joka oikeuttaa ja kannustaa osallistumaan kulttuuritoimintaan. Mahdollisen osallistumismaksun maksajana toimii kunta tai palvelun tuottaja. LAKU-lähete on käytössä Varkaudessa, Pieksämäellä ja Joroisissa.
- Taideneuvola-toimintamallissa yhdistyy moniammatillisesti neuvola- tai perhetyö sekä taidekasvatus (Varkaus, Joroinen, Leppävirta).
- Päihdekuntoutujien graffitiprogressi Varkaudessa on suunniteltu yhdessä sote-alan ammattilaisten kanssa.
- Ilman työ- ja opiskelupaikkaa oleville suunnattu Elämäntaitoja taiteen keinoin -toiminta.
- SPR:n Rautalammin osaston pitämä Muistojen Pysäkin kerho ehkäisee ikäihmisten syrjäytymistä ja tukee kotona asumista. Kerholaisille tarjotaan pientä omavastuuosuutta vastaan taksikuljetukset, kahvitukset ja välipalat sekä vapaaehtoisten ohjaamaa askartelua tai musiikkia sekä muistelua. Kerhokäynnin yhteydessä on mahdollisuus asioida kaupassa ja apteekissa.
- Etsivän kulttuurisen vanhustyön palvelupoluissa kunta, järjestö sekä sote on roolitettu asiakkaan näkökulmasta.
- Kirjastokassi / Kirjoja kotiin -palvelu.

- Kulttuuriluotsit ovat koulutettuja, kulttuurista kiinnostuneita vapaaehtoistoimijoita. Luotsia voidaan pyytää ikääntyneen seuraksi kulttuurikohteeseen. Luotsit voivat pyydettyä vierailla erilaisissa ikääntyneiden ryhmissä valmiin kulttuurimateriaalin kanssa. (Kuopio)
- Avoin taidekasvatusmalli AvoT on hyödynnettävissä kulttuuriin työtöteeseen varhaiskasvatuksessa.
- THL:n monialaiset ja alueelliset hyvinvoinnin ja terveyden (hyte) edistämisen palvelutarjottimet, joissa kulttuuri on yhtenä osa-alueena.
- Kukunori on sitoutumaton järjestö, jossa mielenterveys-, vammais- ja päihdealan järjestöt etsivät yhdessä uusia ratkaisuja hyvinvoinnin tueksi muun muassa tekemällä kulttuuria yhdessä.

Lähteet

1. Suomen perustuslaki 731/1999. Saatavissa <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731#L2P20>
2. YK:n ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus. Saatavissa YK:n ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus - Ihmisoikeusliitto <https://ihmisoikeusliitto.fi/ihmisoikeudet/ihmisoikeuksien-julistus>
3. Laki kuntien kulttuuritoiminnasta 166/2019. Saatavissa Laki kuntien kulttuuritoiminnasta 166/2019 - Säädökset alkuperäisinä - FINLEX® <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2019/20190166>
4. Pohjois-Savon maakuntaohjelma 2022-2025. Saatavissa: Maakuntaohjelmat - Pohjois-Savon liitto – Regional Council of Pohjois-Savo <https://www.pohjois-savo.fi/aluekehittaminen/maakuntaohjelma.html>
5. Pohjois-Savon Maakuntasuunnitelma. Saatavissa: Maakuntaohjelmat - Pohjois-Savon liitto – Regional Council of Pohjois-Savo <https://www.pohjois-savo.fi/aluekehittaminen/maakuntaohjelma.html>
6. Pasanen, Katja, Vepsäläinen, Mia & Suni, Jarno 2022. Itä-Suomen alueen asukkaiden näkemykset kulttuurin merkityksestä ja alueen kulttuuritarjonnasta. Itä-Suomen yliopisto. <https://erepo.uef.fi/handle/123456789/27097>
7. Arpola, Tiina, Laitinen, Taina, Leinonen, Raisa, Pakarinen, Laura, Partio, Johanna & Wuorisalo, Jyri (2021). Luova Pohjois-Savo: Luovien alojen kasvu ja yhteistoiminta Pohjois-Savossa. Saatavissa: Luova Pohjois-Savo : Luovien alojen kasvu ja yhteistoiminta Pohjois-Savossa - Theseus <https://www.theseus.fi/handle/10024/493625>
8. Kestävän kehityksen globaali toimintaohjelma Agenda2030. Saatavissa: <https://kestavakehitys.fi/agenda-2030>
9. Ilmastotiekartta Hiilineutraali Pohjois-Savo 2035. Saatavissa: <https://hiilineutraalipohjoissavo.fi/ilmastotyö/ilmastotiekartta>
10. Kulttuurin aika on nyt ja aina, kulttuurialan tulevaisuustyöryhmän ehdotukset seuraavalle hallituskaudelle, KULTTUURI Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja: 2022:23. Saatavissa: Kulttuurin aika on nyt ja aina : Kulttuurialan tulevaisuustyöryhmän ehdotukset seuraavalle hallituskaudelle - Valto (valtioneuvosto.fi) <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/164225>
11. Opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuripolitiikan strategia 2025, Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:20, Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017. Saatavissa Opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuripolitiikan strategia 2025 - Valto (valtioneuvosto.fi) <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/79811>
12. Valon kaava. Saatavissa: <https://savilahti.com/valon-kaava>

Kulttuurin käyttäjäprofiileita

EPPU, 1 VUOTTA

”Pöö!”

Eppu tykkää leikkiä kuurupiiloa. Neuvolassa oli hasu täti, joka lauloi ja leikki huivilla, se nauratti. Äiti on saanut neuvolasta kulttuurilähetteen, ja nyt Eppu käy myös satutuokioilla. Eppu tykkää tarinoista. Parasta on kun äiti pitää sylissä ja loruttelee.

KERTTU, 5 VUOTTA

”Museossa on kivaa!”

Kerttu tykkää käydä museossa. Siellä on hauska ikkunasyvennys, johon Kerttu mahtuu kippuraan. Ja kirjastossa on ihan parhaat piilopaikat! Kotona Kerttu tykkää piirtää. Päiväkodissa musiikkileikit on Kertun suosikkeja. Kavereiden kanssa Kerttu keksii ja esittää näytelmiä. Jokaisena iltana isin pitää lukea iltasatu. Muuten uni ei tule.

VILMA, 16 VUOTTA

”Dance, dance, dance!”

Vilma rakastaa tanssia. Vilma on tanssinut viisivuotiaasta asti. Balettia, nykytanssia, hiphoppia, DHF:ää... Vilma käy harjoituksissa kolme kertaa viikossa, mutta hän voisi tanssia joka hetki, ja oikeastaan tanssiinkin. Musiikkia kuullessaan Vilma ihan huomaamattaan alkaa liikkua musiikin tahdissa. Hän haluaisi olla aikuisena tanssin opettaja tai taustatanssijana jollekin suurelle maailmantähdelle.

FARUQ, 23 VUOTTA

”Kulttuuri yhdistää.”

Faruq on kiinnostunut monenlaisista tapahtumista, harrastuksista ja ihmisistä. Erityisesti suomalainen musiikki on mielenkiintoista. Se on kovin erilaista kuin lapsuuden kotimaassa. Kotona Faruq kuuntelee usein lapsuudesta tuttuja sävelmiä, mutta hän haluaa oppia mahdollisimman paljon myös suomalaisesta kulttuurista, sillä Suomi on hänen nykyinen kotimaansa. Faruq tietää, että kulttuuriset eroavaisuudet eivät erota, vaan kokemusten vaihtaminen kulttuurin parissa yhdistää.

VILIKKU, 28 VUOTTA

”En tajuu kulttuurista mitään.”

Vilikku ei ymmärrä kulttuuria eikä se kiinnosta häntä. Vilikku kyllä tykkää kuunnella bändejä livenä ja hän keräilee valtavaa levykokoelmaa. Punkkia, heviä ja kainenlaista raskasta musiikkia, mutta ei mitään progehifistelyä. Kuvataiteesta hän ei ainakaan ymmärrä mitään. Mutta kaupungilla on kiva katsella muraaleja ja graffiteja, ja monet sarjakuvat on myös hyviä. Iltaisin Vilikku katsoo elokuvia ja lukee musiikkimaailman legendojen elämäkertoja. Sellainen tekeminen rauhoittaa ja antaa ikkunan pois omasta arjesta. Mutta kulttuuri ei kuulu Vilikun elämään, se on tarkoitettu jollekin muulle.

JAPE, 37 VUOTTA

”Musiikki pelasti minut urheilulta!”

Jape soittaa kitaraa. Työpaikalta koottiin bändiporukka. Ensin soiteltiin yhden työkaverin autotallissa. Talvisin siellä oli aika viileää. Sitten vuokrattiin bändikämppä. Kohta olikin jo keikka firman pikkujouluissa. Ja nyt parin vuoden jälkeen bändistä on tullut itatatorien ja kylätapahtumien suosikkiesiintyjä. Jape ei tiedä, miten siinä niin pääsi käymään, mutta mukavaahan se on. Seuraavaksi aletaan tehdä omia biisejä. Pari on jo valmiina.

MAIKKU, 48 VUOTTA

”Kulttuuri kuuluu kaikille!”

Maikku on kulttuurin suurkuluttaja. Maikku osallistuu melkein kaikkiin oman paikkakunnan kulttuuritapahtumiin, oli se sitten kirjallisuusilta, konsertti, kuvataidenäyttely tai teatteriesitys. Maikku laulaa kuorossa. Sieltä hän on saanut monta hyvää ystävää. Jos Maikulla olisi enemmän aikaa, hän kävisi myös keramiikkakurssilla. Maikku kirjoittaa itse runoja, mutta ei näytä niitä koskaan kenellekään. Ne ovat Maikun oma salaisuus.

ANNA, 54 VUOTTA

”Elän taiteesta.”

Anna elää taiteesta. Kirjaimellisesti. Anna on tehnyt kuvataidetta työkseen jo pari vuosikymmentä. Taidetyö ei ole pelkästään taiteen tekemistä omassa ateljeessa, vaan sisältää paljon hallinnollista työtä, kuten apurahojen hakemista, projektien raportointeja ja arjen järjestämistä siten, että vähälläkin pärjää. Taiteen tekemisen lisäksi Anna opettaa kuvataidetta kansalaisopistolla ja taiteen perusopetuksessa. Opetustyö antaa taloudellisen mahdollisuuden tehdä enemmän sitä, mikä hänen kutsumuksensa on, omaleimaista taidetta, joka antaa kanavan maailman tulkitsemiseen.

KOPONEN, 67 VUOTTA

”Tuommonen tuli tehtyä.”

Koponen lähtee teatteriin ja konserttiin lähikaupunkiin kun vaimo käskää. Omalla pitäjällä sellaisia hienouksia on tarjolla harvakseltaan. Esitykset ovat ihan mukavia, mutta kaikista eniten Koponen nauttii siitä, kun hän saa vetäytyä omalle verstaalleen veistämään puuta. Koposen käsissä puu muuttaa muotoaan mitä mielikuvituksellisimmin tavoin. Mutta ei Koponen sitä taiteeksi sano. Puusta tulee milloin mitäänkin, hahmoja, eläimiä, koristeita ja vaikka jakkarointa. Niitä on talo ja piha täynnä. Kerran niitä on ollut näytteilläkin, kirjastossa, kun pyysivät. Silloin eräs puolittutu sanoi, että Koponen on ITE-taiteilija. Mitä ikinä se sitten tarkoittaakaan.

LIISA, 72 VUOTTA

”Elämä on nyt!”

Liisa asuu yksin, mutta hän ei ole koskaan yksinäinen. Liisa harrastaa joka päivä jotakin. Kansalaisopiston kädentaidot, Martat, Museon ystävät ja teatterin kannatusyhdistys. Eläkeläisjärjestön runopiiri, tanssikerhon lavis ja vohvelinpaisto erilaisissa tapahtumissa. Nämä harrastukset tuovat Liisan päiviin iloa, ystäviä ja tarpeellisen olon. Varsinkin vapaaehtoistyö on tärkeää Liisalle. Samalla kun antaa, saa itse myös paljon.

LEMPI, 98 VUOTTA

”Käymme yhdessä ain.”

Lempi asuu palvelutalossa. Lempi ei juurikaan juttele, mutta yhteislauluihin Lempi osallistuu joka kerta. Silloin Lempi laulaa mukana ja taputtaa käsillä rytmiä. Käytävällä liikkuesssa Lempi pysähtyy usein tietyn taulun eteen. Taulussa on kuva nuoresta parista. Silloin Lempin silmäkulma kostuu ja hän hymyilee.

Profilointi: Terhi Siippainen

KUOPIO

OPETUS- JA
KULTTUURIMINISTERIÖ

KULTTUURI
KUULLA

Pohjois-Savon liitto